

ÖZ SÖZÜ, ÖZ ÜSLUBU İLƏ FƏRQLƏNƏN ALIM

*Bəşir Əhmədov,
professor*

1981-ci ilin son baharı idi. Pilləkənlərlə Xarici Dillər İnstitutundakı iş yerimə qalxırdım. Kafedranın qabağında mənə bir nəfər yaxınlaşdı: "V.İ.Lenin adına API-dən göndəriblər, – dedi, – xahiş edirəm, mənə elmi rəhbər olmağa razılıq verəsiniz". Düzü, tərəddüd etdim, çünki elmə müxtəlif məqsədlər üçün gəlib, sonralar özünü doğrultmayan təsadüfi adamlarla çox rastlaşmışdım. Kəskin şəkildə: "Söhbət edərik, – dedim, – görüm nəyə qadirsən". Xeyli söhbətləşdik. Özüm üçün yəqin etdim ki, bu cavan oğlan dərin nəzəri və metodik biliyə sahib, elmdə fərdi düşüncə qabiliyyətinə malik orta məktəb müəllimidir. Aspiranturada qiyabi təhsil ala-ala tədqiqat aparmaq, eyni zamanda məktəbdə də doğma müəllimlik işini davam etdirmək niyyətindədir. Razılıq verdim və o dövr üçün (elə indi də) nisbətən az işlənən bir sahə üzrə – orta məktəbdə etimoloji təhlillə bağlı mövzu müəyyənləşdirdik: "Orfoqrafiya təlimində etimoloji təhlildən istifadə".

Haqqında söhbət etdiyim şəxs bu gün Azərbaycan pedaqoji ictimaiyyətinin, xüsusilə orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi işi ilə məşğul olanların yaxşı tanıdığı Akif Məmmədovdur.

İlk tanışlıqdan çox illər keçib. Aspirantura illəri arxada qalıb. Bütün bürokrat əngəlləri qıraraq, praktik baxımdan çox əhəmiyyətli bir tədqiqat işi yazıldı və müdafiə edildi. Uzun müddət Akif Məmmədovla bir kafedrada işlədik. İndi də tez-tez görüşürük, mətbuatda çıxan yazılarını diqqətlə və fəxrlə oxuyuram. Gəldiyim nəticə belədir: Mən o vaxt 1981-ci ilin son baharında elmdə hələ kövrək addımlarını atmağa çalışan bir gəncə xeyir-dua verməkdə və yol göstərməkdə yanılmamışam.

Akif Məmmədov onlarla elmi-metodik məqalənin, bir neçə kitabın və metodik vəsaitin, tövsiyənin müəllifi, "Mütərcim" nəşriyyatında çap olunan onlarla kitabın, "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalında dillə bağlı dərc edilən məqalələrin redaktoru, bu yaxınlarda BSU-nun Azərbaycan dili kafedrasının ali məktəblər üçün hazırladığı "Azərbaycan dili" dərsliyinin ixtisas redaktoru və əsas müəlliflərindən biridir. Yaradıcılığında müşahidə etdiyim əsas cəhət elmi mühakimələrini cəsarətlə irəli sürməsidir. Akif Məmmədov öz elmi fikirlərini müdafiə etməyi bacarır. Hələ dissertasiya üzərində işləyərkən mənimlə diskussiyaya girir və öz mövqeyini ustalıqla əsaslandırır. Yadımdadır, bir dəfə qoşmanın başqa sözləri idarə edib-etməməsi barədə kafedrada kəskin müzakirəmiz oldu. Bir müddət sonra "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalında "Qoşma idarə edirmi?" adlı sanballı bir məqaləsi çıxdı. Mövqələrimiz üst-üstə düşməsə də, fikirlərini əsaslandırmaq üçün gətirdiyi dəlillər, mühakimələrin məntiqiliyi xoşuma gəldi və onu təbrik etdim. 1990-cı illərin əvvəllərində mətbuatda dərslərlərin təhlilinə həsr edilmiş "Dərslərlərimiz və ... tərs işlərimiz" (1994), "Cavab verə bilmədiyim suallar" (1998), "Kələfi kim dolaşdırır?" (1998) adlı yazıları gərgin müzakirələrə və diskussiyalara səbəb oldu. Cəsarət Akif Məmmədovun yazılarından qırmızı xətlə keçir. Mətbuatda çıxan aşağıdakı məqalələrinin elə adları da oxucuya bundan xəbər verir: "Naşı bağban, girmə bağa", "Addəyişmə oyunu nəyə xidmət edir?!", "Biz hansı dildə danışırıq?", "Doğrudanmı mümkün deyil?" kimi yazılarında qəbul imtahanlarına düşən testlərdəki elmi-metodik qüsurlar, "türk dili" və "Azərbaycan dili" adları ətrafında gedən mübahisələr və s. kəskin tənqid edilir.

Akif Məmmədov uzun müddətdir ki, Təhsil Nazirliyinin "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalının Azərbaycan dili şöbəsində redaktor işləyir. Jurnalda dilin nəzəri və metodik aspektlərini əks etdirən ayrı-ayrı müəlliflərin məqalələrində A.Məmmədovun bir redaktor kimi dəst-xəttini aydın görmək olar. A.Məmmədov özü, demək olar ki, hər nömrədə Azərbaycan dili müəllimlərinin qabaqcıl təcrübəsinin yayılmasına ("Bir dərstdən öyrəndiklərimiz", "Bir dərsin uğuru", "Müasir dərslər ciddi hazırlıq tələb edir" və s.); Azərbaycan dilinin nəzəri problemlərinə

("Qoşma idarə edirmi?", "Məktəblinin etimoloji lüğəti", "Müəllim nəyə istinad etməlidir?", "Bədiiliyin fonetik səviyyədə ifadəsi", "İstəyirəm sübut edəm ki...", "Dərslərdə leksik və qrammatik şəkilçilərin sərhədinə dair", "Nitq hissəsi ilə söz arasında bərabərlik işarəsi qoymaq olarmı?" və s.), dildə nisbətən çətin tədris olunan mövzuların metodikasına ("Qrammatik sual təlimdə vasitə kimi", "Azərbaycan dili dərslərində interaktiv təlim metodları", "Günahkar kimdir?", "Etimoloji xarakterli səhvlər və onların aradan qaldırılması", "Etimoloji təhlil linqvistik təhlilin növlərindən biri kimi" və s.) həsr edilmiş yazıları ilə çıxış edir. Jurnalın ən maraqlı rubrikası olan "Suallara cavab"ı da A.Məmmədov aparır. Ən çox orta məktəb müəllimlərinin qarşısına çıxan nəzəri və praktik çətinliklərdən yaranan bu suallara cavab vermək o qədər də asan deyil. Təsadüfi deyil ki, vaxtilə bu rubrikanı mərhum professor Ə.Əfəndizadə aparırdı. İndi də, inamla deyirəm ki, Akif Məmmədov bu işin öhdəsindən layiqincə gəlir.

Bütün bunlar – jurnaldakı məqalələri, suallara cavabları və bir də təkmilləşmə kurslarında apardığı dərslər A. Məmmədovu müəllimlərin sevimlisinə çevirmişdir. Qazandığı nüfuz onu müəllimlərin ən çox etibar etdikləri və sözünə, mühakiməsinə inandıqları şəxsə çevirmişdir. Müəllimlər arasında çox vaxt elmi mübahisələr "Bu barədə Akif Məmmədovun fikri belədir" hökmü ilə kəsilir. Məktəblərə gedəndə onu "müfəttiş" yox, özlərinin yaxın məsləhətçiləri kimi qarşılayır, ətrafına toplaşmış suallar yağdırırlar...

A. Məmmədov həm də bacarıqlı müəllimdir. Ali məktəbi bitirdiyi vaxtdan bu günə kimi çoxsahəli fəaliyyətinə baxmayaraq, orta məktəbin sinif otaqlarından ayrılmamışdır. Müxtəlif qəzet və jurnallarda çalışanda da, ali məktəblərdə dərs deyəndə də, "Mütərcim" nəşriyyatında baş redaktor olanda da o, məktəbə bağlı olmuşdur. Puşkin (indiki Biləsuvar) rayonundan başlanan müəllimlik yolu onu sonralar Bakı məktəblərinə gətirib çıxartdı. BSU-nun respublikada tanınmış humanitar liseyinin ilk təşkilatçılarından və müəllimlərindən biri də A.Məmmədovdur. Dostlarından biri danışır ki, Bakı məktəblərindən birinə getmişdik. Dərsi müşahidə etmək üçün direktor müavininin təklifi ilə siniflərdən birinə daxil olduq. Zəng vurulsa da, müəllim gəlib çıxmamışdı. Keçib arxada oturuq. Gərgin vəziyyət yaranmışdı: müəllim tapılmır, şagirdlər isə bizə təəccüb dolu nəzərlərlə baxırdılar. Sinfi tərk etməklə gülünc vəziyyətə düşərdik. Akif Məmmədov gözlənilmədən irəli çıxdı və hamının sonsuz marağına səbəb olan gözəl bir dərs keçdi. Müəllim məharəti, orta məktəbin proqram materiallarını və onların metodikasını dərindən bilməsi burada da onun köməyinə gəldi.

Akif Məmmədovun gözəl publisist qələmi var. Cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrinə, o cümlədən özünün ən çox bələd olduğu məktəb, təhsil, maarif sahəsinə aid yazdığı publisist və elmi-publisist məqalələri dilinin aydınlığı, mövqeyinin kəskinliyi və üslub aydınlığı ilə seçilir. XX əsrin 90-cı illərindən başlayan siyasi durumun cəmiyyətdə özünü göstərən neqativ əks-sədası bu yazılarda ustalıqla və bir qədər də satirik dillə təhlil edilir. Yaltaqlıqla mövqe qazanmaq ("Yaltaqlıq"), bütün cəmiyyətə, o cümlədən nisbətən təmiz qalan orta məktəblərə belə rüşvətin sirayət etməsi ("Orta məktəbdə rüşvət – bu, dövrün bəlasıdır"), müəllimlərin attestasiyasında yol verilən neqativ hallar ("Gündə bir çıxarır zakoni-tazə"), islami dəyərlərin orta məktəbə gətirilməsi adı altında boş kompaniyaçılıq ("İslami biliklər məktəbə gəlir. Amma necə?"), özəl ali məktəblərdə tədrisin vəziyyəti ("Təhsildə özəlləşmə. Vəziyyət necədir?") və s. aktual problemlər A.Məmmədovun publisist yazılarının əsas mövzuları olmuşdur.

Etiraf edirəm ki, mən elmdə çətinliyə düşəndə Akifi köməyə çağırıram, necə deyərlər, o, müəllimini öyrədən tələbələrəndir. Ona daha böyük uğurlar arzulayıram.

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

Zirvəyə gedən yol

Bahəddin Yunusov,

*“Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi”
jurnalının baş redaktoru*

14 il əvvəl onunla ilk görüşümüzü indiki kimi xatırlayıram. Yaddaşımda canlanan, dilə gələn anlar, xatirələr qalın kitabın vərəqləri kimi bir-bir çevrilir, 36 yaşı yenicə tamam olmuş gənc alimin – Akif Məmmədovun redaksiyamıza işə qəbul edilməsi sanki lap bu yaxınlar olub.

Redaksiyamıza gələnədək A.Məmmədov APU-nu bitirib, Biləsuvar rayonunda müəllim işləmişdi, sonra aspiranturada oxumuşdu, pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün müvəffəqiyyətlə dissertasiya müdafiə etmişdi, Pedaqoji Elmlər İnstitutunda (indiki Təhsil Problemləri İnstitutunda) görkəmli dilşünas alim Əziz Əfəndizadənin başçılıq etdiyi şöbənin əməkdaşı olmuşdu. Pedaqoji qəzet və jurnallarda ara-sıra məqalələri çıxmışdı. Dəvətimizi qəbul edib elmi-metodik jurnalda işləmək qərarına gəlməsi isə onun qarşısında məsuliyyətli bir vəzifə qoyurdu: redaksiyaya qəbul olan məktublar üzərində gərgin yaradıcılıq işi aparmaq, müəllimlərin maraq dairəsini və istəklərini öyrənilər onların mühakiməsinə problem məqalələr vermək, təşkilatçılıq işi aparmaq, necə deyərlər öyrəndənləri öyrətmək üçün gecəni gündüzə qatıb çalışmaq. Gənc əməkdaş öhdəsinə götürdüyü işin ağırlığını ilk günlərdə hiss edirdi, lakin necə deyərlər, geriyyə yol yox idi. Professionallıq, səriştəlilik heç də 3 günün, 5 günün işi deyil, jurnalistika sahəsində püxtələşmək üçün illərlə, on illərlə vaxt lazımdır. Vay o gündən ki, qazandığın kiçik bir uğurdan lovğalanasan, döşünə döyüb "hər şeyi bilirəm" deyəsən. Belələrinin çoxunu yarıyolda qalan görmüşəm. Akif müəllimin xoşbəxtliyi ondadır ki, bilmədiklərini özündən təcrübəli əməkdaşlardan soruşmaqdan çəkinmirdi; oxuduqlarına bəs demirdi; çalışırdı ki, yeni peşənin sirlərinə bələd olsun.

Akif müəllim bizim jurnalda ilk qələm təcrübələrini sınaqdan keçirəndə ona hayan olanlar ilk günlərdən hiss edirdilər ki, hər şey yaxşılığa gedir, yazdığı məqalələr, oçerklər, publisistik düşüncələr uğurludur, oxucuların qəlbinə asanlıqla yol tapır. A.Məmmədov söz düşəndə deyir ki, doğrudur, redaksiyada işə başlayanda qəzet və jurnalda yazılarım çıxırdı, bəzən düşünürdüm ki, mən artıq jurnalistəm. Lakin sən demə, 5-10 məqalə müəllifi olmaq jurnalist olmaq demək deyilmiş, bu peşənin özünəməxsus dərini özəllikləri varmış.

Yeni iş yeri, fəaliyyət sahəsi ilk vaxtlarda onda tərəddüd hissi yaratsa da, o qorxub geri çəkilmədi, çalışqanlığı, öyrənməyə səy göstərməsi, təcrübəli əməkdaşlarla yaxın ünsiyyət yaratması az vaxtda çətinlikləri arxada qoydu. Rəhbərlik etdiyi Azərbaycan dilinin tədrisi şöbəsinin ətrafına fəal müəllifləri – dilşünas alimləri, metodistləri topladı, müəllimlərlə ünsiyyətə girdi, onların arzu və rəylərini öyrəndi, qabaqcıl təcrübənin izinə düşdü, problemləri araşdırmağa, saf-çürük etməyə başladı. Akif müəllim yaxşı bilirdi ki, jurnalda dəyərlı, öyrədici məqalələr vermədən onu çoxsaylı, eyni zamanda tələbkar müəllimlərin yaxın sirdaşına, məsləhətçi və yolgöstərinə çevirmək olmaz.

Redaksiyanın şöbələrində yeni təşəbbüslər göstərmək üçün tam müstəqillik verilmişdi, sanki bütün əməkdaşlar yeni ideyalar, təkliflər, rəylər, dəyirmi masalar, dialoqlar... bir sözlə gündəngünə nüfuzu və oxucu dairəsi genişlənen jurnalın redaksiyasında iş qaynayırdı. Akif müəllim işin ahənginə elə alışmışdı ki, heç kim onun təzə işçi olduğuna inanmazdı. Metodik məqalələri, oçerkləri və qabaqcıl müəllimlərin iş təcrübəsini işıqlandıran yazıları dərc edildikcə bir müəllif kimi həm Akifin şan-şöhrəti artırırdı, həm də jurnalın...

Akif Məmmədov artıq 14-cü ildir ki, Təhsil Nazirliyinin "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" (1990-1997-ci illərdə "Ana sözü" adlanırdı) jurnalının şöbə redaktorudur. İş elə gətirdi ki, onun redaksiyada fəaliyyəti zamanın ağır sınaqları ilə üzləşməli oldu, başqa pedaqoji mətbuat orqanları kimi, bu jurnalın da başı üzərində qara buludlar cövlan etməyə başladı, çayxanalardan, dedi-qodu qeybətı meydanlarından vəzifə kreslosuna gəlmiş naşı rəhbərlər doğma dilimizin təbliğı və tədrisini fəaliyyətinin məramına çevirən jurnalımıza yad nəzərlərlə baxırdılar. Yalançı vətənpərvərlər sözdə millətçilikdən, vətənpərvərlikdən, milli dilin inkişafından dəm vurur,

əslində isə xalqı uçuruma aparır, sərvət toplamaqla məşğul olurdular. Yeri gəlmişkən, bir hadisəni xatırlatmaq istəyirəm. Nazirliyin o vaxtkı rəhbərlərindən biri məni yanma çağıraraq əsəbi halda dedi:

– Sizin jurnalı ləğv etmişik, bu da komissiyanın qərarı.

Nazirliyin digər qəzet və jurnallarının da vəziyyəti acınacaqlı idi, onlar da bizim günümüzdəydi, çoxsaylı oxucuların isə gözləri yolda qalmışdı, həsrətində olduqları pedaqoji qəzet və jurnalları soraqlayırdılar. Yaman günün ömrü az olar, deyib atalarımız. Necə deyərlər, buludlar dağıldı, açıldı hava.

Deyəsən, mətləbdən uzaqlaşırıq, gələk jurnalımızın dəyişilməz, bəlkə də həmişəlik redaktoru Akif Güləli oğlu Məmmədovun üstünə. Yuxarıda təsvir etdiyim acınacaqlı, qanqaraldıcı hadisələrin fonunda Akif müəllim bir ulduz kimi gözlərim önündə canlanır. Jurnalımızın üzərində qara buludlar dolaşanda əməkdaşlarımızın çoxu müvəqqəti çətinliyə dözmədi, ailəsini dolandırmaq üçün yüksək əmək haqqı verilən iş yerlərinə köç etdi və mən onların heç birini qınamıram, bircəsindən də inciməyim olmadı. Buna haqqım da çatmırdı, axı, ailəni, oğul-uşağı halal zəhmətlə, bir də təkrar edirəm halal zəhmətlə, dolandırmaq əsl qeyrət işidir, kişilikdir. Yazıqlar olsun ki, indinin özündə də çoxları bu keyfiyyətlərdən məhrumdur, halalla haram arasındakı sərhəd götürülüb.

A.Məmmədov haqqında məqalə yazmaq təklifini qəbul edəndə 14 il əvvəlki Akif gəlib dayandı gözlərimin qabağında: qarayanız, hündürboylu, sakit təbiətli, sir-sifətindən təbəssüm yağan bu oğlana redaksiyada iş təklif edirəm, çöhrəsi allanır, utancaq nəzərlərlə razılığını bildirir. 14 ildən sonra isə 50 yaşlı Akif haqqında ürək sözlərimi kağıza köçürürəm. Bu illər ərzində onun yazdığı məqalələrin hər biri ilə yenidən görüşürəm. Bu məqalələrin adlarını çəkməyəcəyəm. Yuxusuz gecələrin, uğurlu axtarışların bəhrəsi olan həmin yazılar Akif üçün də əzizdir, mənim üçün də. Akif üçün ona görə əzizdir ki, bunlar bu gün 50 yaş tamam olan şöbə redaktorumuzun həyatının məhsuludur, mənim üçün isə ona görə doğmadır ki, baş redaktor kimi üzərində zəruri düzəlişlər edib çapına icazə vermişəm. Redaksiyanın çox da böyük olmayan arxivini nəzərdən keçirirəm. Bir sirr açıram ki, arxivdə çap olunmayan məqalə və məktublارın sayı çap olunanlardan qat-qat çoxdur. Bu məktublarda dərc olunan məqalələr və onların müəllifləri haqqında rəylərin sayı-hesabı çoxdur. Bir vaxt jurnalda "Oxucu söz istəyir" rubrikası açıb bunlardan bir neçəsini dərc etmişik. Nə isə... Lənkəranın ucqar kəndindən bir müəllim yazır: "Hörmətli redaksiya, jurnalınızı sevə-sevə oxuyuruq. Nə gizlədək, xoşumuza gələn məqalələr də var, gəlməyənlər də. Lakin əməkdaşınız, pedaqoji elmlər namizədi Akif Məmmədovun imzası ilə "Suallara cavab" və "Metodika" rubrikaları altında verilən məqalələrindən daha çox faydalanırıq". Belə məktublar onlarla, yüzlərlədir.

Təkmilləşdirmə kurslarına gələn müəllimlər Akifsiz ötüşə bilmirlər. Zəng vururlar, redaksiyaya gəlib onunla görüşmək arzusunu bildirirlər, bitməz-tükənməz suallarına yalnız onun cavabları ilə qənaətlənirlər. Ənənəvi avqust konfransında bölmə iclaslarında sanki onun üstündə "dava düşür", hamı onunla həmsöhbət olmaq, məsləhətlərini dinləmək istəyir, "Bu cümlənin sintaktik təhlili necədir?", "Bu məsələ dərslərdə bir cür, testlərdə isə başqa cür qoyulur, hansı düzgündür?", "Filan sözün düzgün yazılışı necədir", "Müxtəlif şəkilçilər haqqında məlumat verin..." Bunlar Akif müəllimə verilən sualların cüzi hissəsidir. Axı, atalar demişkən, güman gələn yerə üz tutarlar.

Son vaxtlar redaksiyamızla Akif müəllimin rəhbərlik etdiyi şöbənin işi xeyli çoxalıb, necə deyərlər, başını qaşımağa vaxtı yoxdur. Konstitusiyamızda Azərbaycan dilinə dövlət dili statusu verilməsi, Azərbaycan dili haqqında Qanunun qəbul edilməsi, qərar və göstərişlər təhsil islahatı kimi nəhəng vəzifəni həyata keçirən müəllimlər elmi-metodik jurnaldan daha çox şey gözləyirlər və onların intizarına Akif müəllimin rəhbərliyi və müəllifliyi ilə hazırlanıb jurnalda dərc edilən məzmunlu, dəyərli məqalələr son qoya bilər.

Ömrünün 14 ilini fasiləsiz olaraq "Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi" jurnalı redaksiyasında keçirən Akif müəllim müdriklik zirvəsinə qədəm qoyur. Mən gənc Akifin müdrik Akifə çevrilməsini, şövə kimi saçlarına dən düşməsini günbəgün müşahidə etmişəm. Nə gizlədim, bundan kədərləndiyim anlar da olub, sevindiyim məqamlar da. Kədərlənmişəm, ona

görə ki nainsaf illər heç nəyə, heç kimə əhəmiyyət vermədən ildırım sürəti ilə ötüb keçir, xalq deyimində aşkarlandığı kimi gündə bir kərpic düşür ömür sarayından. Sevinmişəm, ona görə ki ömrün müdriklik zirvəsinə qalxmaq hər oğulun işi deyil, hər kəsə nəsb olmur bu xoşbəxtlik. Yazının bu yerində nə vaxtsa oxuduğum və yaddaşıma həkk olunmuş bu sözlər düşür:

*Qəm eləmə sən onun ağ saçını
Ağ çiçəyə bürünər ağac meyvə verəndə.*

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

Cavanlığında nüfuz qazanmış alim-pedaqoq və istedadlı jurnalist

Telman Cəfərov,

*Bakı Slavyan Universiteti Humanitar liseyinin direktoru,
filologiya elmləri namizədi, dosent*

Akif Məmmədovun 50 illik yubileyini qeyd etmək ərfəsindəyik. Təvazökarlığı ilə seçilən bu istedadlı qələm sahibi, alim-pedaqoq, sözün əsl mənasında ziyalı və intellekt sahibi haqqında ürək sözlərimi və fikirlərimi oxuculara, şagird və tələbələrə, onu yaxından tanıyan, sevən, əziz bilən adamlara bildirmək ehtiyacı təkə yubiley əhvali-ruhiyyəsinəndən doğan istək deyil. Bu, öz zəhmətinə, elmi-metodik səviyyəsinə, müəllim əməyinə, jurnalist bacarığına görə layiq olduğu qiyməti bu günə qədər almamış bir insan, əqidə dostumuz, gözəl və əvəzolunmaz həmkarımız barə-sində mətbuatda xoş sözlər ifadə etmək üçün yaranmış bir imkandır.

Doğrudan da, cəmiyyətimiz müəllim əməyinə layiqli qiymət vermək istəyi və bacarığından hələ ki, uzaqdır. Bu gün milli mentalitetimizə yad olan çox şeylərdən biri də məhz müəllim və tərbiyəçiyə münasibətin qənaətbəxş olmamasıdır. İctimai fikir elə formalaşmış ki, "Azərbaycan müəllimi" qəzetinin hər sayında birinci səhifədən sətir boyu gözümlərə sataşan "Müəllimi yaxşı olan xalqa zaval yoxdur" sözlərinin ifadə etdiyi gerçəkliyi hələ də anlaya bilmirik. Üç artist və müğənnidən birinin xalq, birininsə əməkdar artisti olduğu ölkədə iki yüz mindən çox müəllimin də rəğbətləndirilməsinə və mükafatlandırılmasına, müğənnini, polis işçisini, hakimi, daha kimi dolandıran millətin müəllimə, balalarımızın təlim-tərbiyəsinə, şəxsiyyət, vətəndaş və vətənpərvərlər kimi böyüməsinə çalışan insanların layiqincə dəyərləndirilməsinə ehtiyac var... Qoy heç kəs bunu bir giley kimi qəbul etməsin. Hələ ki, reallıq budur. Reallıqdan çıxış edib hərə öz bacardığını etməlidir. Əli əl üstə qoyub cəmiyyətin nə zaman düzələcəyini, layiqli qiymətimizi və yerimizi alacağımızı gözləmək quzunu qurda vermək təhlükəsi qədər qorxuludur. Gələcəyimiz olan uşaq və gənclər, hər birimizin övladı elə təlim-tərbiyə almalıdır ki, sabahkı günümüz üçün narahatçılıq keçirməyək. Bu gün bu istiqamətdə çalışan, can qoyan, sağlamlığını əsirgəməyən Akif müəllim həmkarlarından bir baş uca dayanan, sabaha ümidlə baxmağı bacaran insanlar-dandır. Müəllim yoldaşları, şagird və tələbələri arasında, yazı masası arxasında həyat romantikasını yaşayan, peşə sahibi kimi iş başında özünü sərbəst və xoşbəxt hiss edənlərdəndir.

Akif müəllim ağa ağ, qaraya qara deməyi, ekstremal şəraitdə belə, öz sifətini itirməməyi, yaxşılığı dəyərləndirməyi, yamanlıq və kin-küdurəti ürəyə salmamağı bacaran adamdır. Sadə və təbiidir. Bəlkə də təbiətə yaxınlığındandır ondakı bu sadəlik və təbiilik, çılğınlıq, məğrurluq, halallıq, düzlük və sadıqlıq, ailə və övlada, ata-anaya, qardaş-bacıya, el-obaya məhəbbət. Doğma kəndi, Lerik lövhələri, arx və bulaq sularının şırıltısı, dağların səhər-axşam sərilib yığılan ağ örpəyi, daha nələrdir bu qara çöhrəli insanın işıqlı sifətinin cizgilərinin ifa etdiyi simfoniyanın motivləri. Burada ağırılı-acılı günlərin, xoşbəxt anların, ömür-gün yoldaşı, həmkarı və həkimi Sədaqət xanımın, Fuad və Nihadın, Ruhəngizin də bəstələdikləri notlar sezilməkdədir.

Pedaqoji elmlər namizədi Akif Məmmədovla yaxından tanış-lığımızın onillik tarixçəsi var. On ildir ki, bir yerdə çalışırıq. Bir ali məktəbdə və bir liseydə. Bu müddət ərzində Akif müəllim "Mütərcim" Tərcümə Mərkəzində baş redaktor, liseydə təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini kimi çalışıb. Liseyin ilk Nizamnaməsini bir yerdə yazmışıq. Təmayül üzrə ilk tədris proqramının

müəllifi olub. "Mütərcim" ədəbiyyat jurnalının nəşrinə böyük köməklik göstərmiş, ilk məsul katibi olub. Hal-hazırda Bakı Slavyan Universiteti humanitar liseyinin aparıcı dil-ədəbiyyat müəllimidir, metodbirləşmə sədri kimi çox işlər görür, 7 illik ömrü olan məktəbimizin inkişafı və tanınması üçün əlindən gələni əsirgəmir. Ana dilimizin inkişafına dövlət qayğısı göstərən bir vaxtda Təhsil Nazirliyinin təsisçiliyi ilə nəşr olunan nüfuzlu "Azərbaycan dili və ədəbiyyat" elmi-metodik jurnalının şöbə redaktoru kimi də böyük müəllim ordusuna köməyini əsirgəmir. Dilimizin geniş tətbiqi, dərin-dən öyrənilib sevilməsi, təbliği istiqamətində keçirilən respublika və şəhər tədbirlərinin fəal iştirakçısıdır. Dili-mizin təmizliyi, dolğun, səlis və ifadəli işlənməsi keşiyində duran alim-pedaqoqlardan və jurnalistlərdəndir. Neçə-neçə kitabların redaktoru kimi onun müəllif fikrinə yanaşma tərzinin, yazı məhsulunun məsuliyyətini anlama qabiliyyətinin şahidi olmuşam, kitablarına ön söz yazmışam. İnsan taleyinə laqeydlik, təkbürlük və mənəm-mənəmliliklə barışmaz bir insan – Akif Məmmədov "Bu işi mən gördüm", "Bu mənəm", "Mən olmasam, dünya batar" fikirlərindən uzaq olmağı, dostları, qohumları və həmkarlarında görüldüyü qüsurları qabartmamağı, yeri gəldikcə ehmalcasına anlatmağı bacarmağı və neçə-neçə müsbət xüsusiyyətlərinə görə bizə əzizdir.

50 illik yubiley zəhmətkeş, yaradıcı, qayğıkeş, saf qəlbli insanların ikinci cavanlığının doğum günüdür. İrəlidə neçə-neçə yubileylər durur. Bu yubileylərin nazını çəkmək, yaşadığın hər günün, hər ilin, hər on ilin – 70, 80, 90, 100 ilin qayğısı ilə yaşamaq gözləyir dostumuz Akifi. Allah ömür versin! Ömür versin işləməyə, yazıb, yaratmağa, doyunca nəvə-nəticə, millətimizin və Vətənimizin xoş günlərini görməyə!

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

"TƏRLAN OYLAĞINDA SAR OLA BİLMƏZ..."

Səfər Kəlbixanlı,

Bakı Slavyan Universitetinin

dosenti, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, fil.e.n.

Bir neçə il bundan əvvəl sənə söhbətidir. Heç gözləmədiyim halda həmişə şirin-şirin söhbət etdiyim, dünyanın gələcəyindən, keçəcəyindən, çərxi-fələyin gərdisindən ürək qızdırıb yalnız onunla fikirlərimi bölüşdüyüm adam mənə: "Sən yaza bilərsən, yaz", – dedi. Əvvəlcə zarafat etdiyini düşündüm. Amma qırımından ciddi olduğunu sezib susdum. Söhbətə yenə özü davam etdi: "Vallah, hiss edirəm ki, sən yaza bilərsən, gəl özünü sına". Xeyli tərəddüddən sonra razılaşdım. İndiyə kimi yadımdadır: İlk publisistik yazım "İncimə, müəllim" adlı xırda bir yazı oldu. Dostumla birgə yazını götürüb o vaxtlar kifayət qədər oxunaqlı olan "4-cü mikrofon" qəzetinə getdik. Yazı növbəti nömrədə çap olundu. Təbii ki, onun xətrinə. Və mən, beləliklə, ədəbiyyata qədəm qoydum. İndi artıq bir neçə kitab müəllifi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüyəm. Və bütün bunlar onun əməyinin məhsuludur. Yəqin bildiniz söhbət kimdən gedir: 50 illiyini qeyd etmək istədiyimiz Akif Məmmədovdan, yalnız o, belə edə bilərdi.

Ömrü boyu çox insanlarla təmasda olmuş, çox adamlarla iş prosesində söhbətləşməli olmuşam. Təbii ki, bu insanların hər birinin mənim qəlbimdə öz yeri var və ya əksinə, onların qəlbində mənim öz yerim var. Amma bir şeyi tam əminliklə deyə bilərəm: Akif müəllim əlahiddə insani duyğulara, ilahi istedadla, qeyri-adi düşüncə tərzinə və həmsöhbətini inandıra bilmək qabiliyyətinə malik adamdır. Özündən demək olmasın, çox az adam qarşısında mən öz acizliyimi boynuma alıram. Ancaq Akif müəllim o insanlardandır ki, onun dediyini qeyd-şərtsiz qəbul edirəm. Hətta bir dəfə yoldaşlarımdan biri şikayətlənirmiş ki, əşşi, bilmirəm, nə təhər işdir, mən nə deyirəmsə, Səfər qəbul etmir, amma Akif nə desə, o dəqiqə onu qəbul edir. Sonradan bu söhbət mənə çatanda üçlükdə bir xeyli o sözə gülmüşdük.

Akifdə müşahidə etdiyim yaxşı məqamlar çoxdur, onun vəzifəpərəst, şöhrətpərəst, başqa sözlə, el arasında deyildiyi kimi, vəzifə düşkünü olmamasını dəfələrlə müşahidə etmişəm. Çalışıb bu fikirlərimə bir qədər aydınlıq gətirəcəyəm.

İndi birgə çalışdığımız Bakı Slavyan Universitetinin humanitar liseyi yaradılarkən Telman Cəfərovla (liseyin direktoru) birgə ən çox əziyyət çəkən insanlardan biri və bəlkə də, birincisi Akif Məmmədov olub. O vaxt struktur formalaşanda biz onun təcrübəsini, savad və bacarığını, ən əsası isə həmkarlarımızın arasında nüfuzunu nəzərə alıb çətinliklə də olsa, tədris işləri üzrə direktor müavini vəzifəsinə razı sala bildik. Hər şey qaydaya düşəndən sonra gündə bir ərizə yazdı ki, işləmək istəmirəm. Nə gizlədim, o vaxt bu vəzifə üçün sinov gedənlər də var idi, yaxşı rüşvət təklif edən də. Akif müəllim isə vəzifədən getməyə can atırdı. Görün nə boyda ürək sahibi, mədəniyyət yiyəsi olmaq lazımdır ki, vəzifədən dördəlli yapışmayan. Yapışmadı da. Dedi və elədi. "İndi özümü daha rahat hiss edirəm". Bu da onun sözləridir. Vəzifədən çıxan kimi dediyi sözlər. Bax, Akif belə Akifdir.

Akif mənim ələməmdə dünyanın ən xoşbəxt müəllimlərindəndir. Vallah, gəlişigözəl söz deyil bunlar, tam həqiqətdir. Bəlkə də, onu tanımayanlar üçün deyilən fikir yalnız cansız sözlər paradıdır. Mən isə uzun-uzadı müşahidələrimi, kollektivin hər bir üzvünün Akif müəllimə münasibətini, şagirdlərin ona olan sevgisini götür-qoy edərək bu qənaətə gəlmişəm.

Bu baxımdan adamın bəzən paxıllığı da tutur ona. İstənilən vaxt yaranmış vəziyyətdən ustalıqla çıxıb bilmək bacarığı və

vərdisi hər adama nəsis olunan səadət deyil axı. Allah yalnız milyonda birinə belə bacarıq və vərdiş verir. Görünür, bizim Akif müəllim də həmin milyonlardan biridir. Uzun-uzadı bu fikir üstündə durmağım əbəs deyil.

Qol gücünə, "mənam-mənəmlik" gücü-nə islah olunmayan insanın onun dəmir məntiqi qarşısında əlinin arxasını yerə qoyduğunun az şahidi olmamışam. Yadımdadır, bir vaxtlar birgə çalışdığımız "Mütərcim" nəşriyyatına özündən deyən, qovluğu iddiası boyda bir "söz xiridarı" müraciət etdi. Boş vaxtımız olduğundan onunla söhbət etmək qərarına gəldik. Azərbaycan ədəbiyyatında Füzulidən sonra şair olmadığını söylədi və bu boşluğa məhz özünün iddialı olduğunu bildirdi. Açığı, bu bizi bir qədər də maraqlandırdı. Gedəndə Akif müəllimdən dönə-dönə xahiş etdi ki, onun misralarına hörmət və diqqətlə yanaşsın (yəni redaktə etməyə icazə vermərəm). Bir neçə gündən sonra o dahinin ayaqlarının Akif müəllimin qarşısında necə əsdiyini görmək səadəti təkcə mənə nəsis olsa da, respublika şeirsevərləri onun yaratdığı "inciləri" bir daha görmədi. Və ya Akifin pedaqoji fəaliyyəti ilə bağlı bir epizod. Canımızı boğazımıza yığmış bir şagirdə heç cür təsir edə bilmirdik. Fərdi söhbətimiz, valideynlərin məsələyə qarışması, sinif yoldaşlarının ona təsir etməyə çalışması, bir sözlə, bildiyimiz bütün metodlardan istifadə etdik, amma onu doğru yola qaytara bilmədik. Yalnız Akif müəllim məsələyə qarışandan sonra hər şey yoluna düşdü. Mənə hələ indiyə qədər də məlum deyil ki, həmkarımız onda hansı sehrlə vasitədən istifadə edərək bu nailiyyətə yiyələndi.

Akif müəllimlə bağlı ürək sözlərimi yazdıqca qəfildən heç zaman ağıma gəlməyən bir sual çökdü sinəmə üstə: axı, hardandır onda bu dəyanət, istedad, savad? Və elə o saat da öz-özümə dedim ki, qardaş, başqa cür ola bilməz. O dağların qoynunda dünyaya göz açasan, o bulaqların suyunu içəsən, halal ana südü əməsən və halal da kişinin çörəyini yeyəsən, özün də istedadlı olmayasan, bu mümkün deyil, axı! Ölməz şairimiz demiş "tərhan oylağında sar ola bilməz".

Akif müəllim ömrünün 50-ci baharını yola salır. Bu əlli ildə o, çox şeyə nail olub. Ancaq nail olmadığı işlər də var. O, bunlara mütləq nail olmalıdır və Ulu yaradanın köməyi ilə nail də olacaq. Bundan ötrü cəməsi daha 50 il yaşamaq lazımdır. Nə var ki, 100 il yaşamağa?!

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

50 YAŞ – ŞƏRƏFLİ ÖMÜR PAYI

Əsmər Bədəlova,

dosent

Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunun gözəl ənənələrlə yaşadığı günlər idi. Tamamlanmış dissertasiyaların müzakirəsi, müvəffəqiyyətlə verilmiş minimumlar, aspiranturaya qəbul hamının bayramına çevrilirdi. Sanki insanlar bir-birinin uğurundan mənəvi qüvvə alırdılar. Günlər çəhrayı rəngdəydi... Və həmin günlərin birində əyani aspiranturaya qəbul imtahanları başladı. Müxtəlif ixtisaslar içərisində Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası üzrə imtahan elə birinci gün bütün institutu öz cazibəsinə saldı. İki nəfər bir yer uğrunda mübarizə aparırdı. Əsl elmi yarış gedirdi. Biz onların heç birini tanımırdıq. Lakin işin gedişini maraqla izləyirdik. Onlar ikisi də ali məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdi, hər ikisinin lazımı qədər məktəb təcrübəsi vardı. Və hər ikisi bütün imtahanlardan əla qiymətlər aldılar. Gərginlik kulminasiya nöqtəsinə çatdı. İndi nə olacaqdı? Şöbə müdiri mərhum professor Əziz Əfəndizadə və institutun rəhbərliyi onların heç birini itirmək istəmirdi. Bir yol var idi: oğlana Nazirlər Sovetindən əlavə yer xahiş olunsun, bu da olmasa, növbəti yaz qəbulunda aspiranturaya imtahansız qəbul edilsin, qız qalsın əyaniyə. Elə belə də qərarlaşdırıldı. Bundan sonra oğlan sanki əfsanəyə çevrildi. Görünmədi. Hamı bir-birindən soruşurdu: Oğlan necə oldu? – necə olacaqdı? Sənədlərini götürüb getdi. Kimlərsə kəsilməkdən qorxub ehtiyatlandığı imtahan, görünür, onun üçün adi bir şeydi. Bir də eşitdik ki, API-nin əyani aspiranturasına qəbul olunub. Onda 1981-ci il idi.

Beləliklə, həmin imtahan bir hadisə timsalına çevrilib xatirələrə köçdü. İllər də zamanın çarxına dolana-dolana gəlib çatdı 1990-cı ilə, o yerə ki, Maarif Nazirliyinin aylıq "Ana sözü" (indi "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi") jurnalı nəşrə başladı. Mən jurnalda şöbə redaktorluğuna dəvət aldım.

Cəmi bir neçə nəfər idik. Baş redaktor Bahəddin Yunusov yeni kollektivi qurmaq üçün ciddi çalışırdı. Hər kəsi işə götürmürdü. Təklif olunan adamlar bilik və bacarıqla bərabər, milliliyə xüsusi diqqət yetirirdi. Ona görə də nə vaxt idi, Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası şöbəsinə mütəxəssis axtarırdı. Nəhayət, işıq ucu göründü; hansısa xeyirxah təsadüf Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunda Əziz müəllimin şöbəsində təzəcə işə başlamış pedaqoji elmlər namizədi, gənc alim Akif Məmmədovu tanıq verdi və Bahəddin müəllim onu işə götürdü; şöbə redaktorluğuna. Bu, bir neçə il əvvəl aspiranturaya qəbul imtahanları ilə ətrafa səs salmış Akif müəllim idi.

Yeni kollektivdə Akif müəllim özünü çox tez təsdiq etdi. Sakit təbiəti, elmlə təcrübənin vəhdətini qurmaq bacarığı və səriştəli qələmi ilə hamının hörmətini qazandı. V.İ.Lenin adına API-nin (indiki Pedaqoji Universitet) filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirməsinə baxmayaraq, bir müddət, yəni 1975-ci ildən 1981-ci ilədək Biləsuvarın Xırmandalı kənd məktəbində müəllim işləmişdi. Dil-ədəbiyyat müəllimlərinin problemlərini, tədris üçün vacib elmi-metodik aspektləri gözəl bilirdi. Ona görə də ürəkdən xəbər verən orijinal üslublar yaratdı. Hər şeydən əvvəl, nüfuzlu alimlərlə təcrübəli orta məktəb müəllimlərinin canlı ünsiyyətini qurdu.

267 sayılı məktəbin qabaqcıl dil-ədəbiyyat müəllimi Məhəbbət İlyasova ilə professor Bəşir Əhmədovun iki saata yaxın davam edən və maqnitofon lentinə yazılan dialoqu indi də xatirimdədir. Akif müəllim onu necə ustalıqla qurdu. Təcrübədən gələn faktlar zəkanın arqumentləri ilə necə toqquşurdu, gah da bir-birilə uzlaşır, ya da biri digərini təslim edirdi. Akif müəllim isə ürəkdən gələn həvəslə söhbətin gedişini idarə edirdi və arxayındı ki, bu dialoqdan Azərbaycan dili və ədəbiyyat dərsləklərinin təkmilləşməsi üçün faydalı təkliflər üzə çıxacaq.

Mərhum professor Əziz Əfəndizadə başda olmaqla bir qrup proqram və dərslük müəllifi olan alimlərlə, tədqiqatçılarla qabaqcıl orta məktəb müəllimlərinin böyük dəyirmi stolunu keçirdi. Təcrübədə qarşıya çıxan çətinlikləri, proqram və dərsləklərin iş prosesində özünü doğrultmayan bəzi tələblərini dəqiq ünvanına çatdırmaq üçün müəllimlərə şərait yaratdı.

Azərbaycan Elmlər Akademiyası Dilçilik İnstitutunun direktoru prof. Ağamusa Axundov dilçiliklə təlimin qarşılıqlı problemləri ilə bağlı müsahibə apardı.

Jurnalın səhifələrində respublika pedaqoji mətbuatı tarixində ilk dəfə "Məktəblilərin etimoloji lüğəti" rubrikasını açdı. Bir-birindən maraqlı problem məqalələrlə müəllimlərin görüşünə gəldi. Az vaxtda respublika müəllimləri onu tanıdılar, ümid yeri bilib məktublar göndərdilər, bilmədiklərini soruşdular, kömək umdular. Beləliklə, bir zaman Əziz müəllimin "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" məcmuəsində apardığı "Soruşun, cavab verək" rubrikasını Akif müəllim davam etdirməyə başladı. Bu illər ərzində o, respublikanın ən müxtəlif guşələrindən gəlmiş yüzlərlə suala cavab verib, müəllimlərə doğru yol göstərərək, çətinlikləri aradan qaldıraraq, "Müəllimin əsas silahı" ("Ana sözü", 1991, № 11-12), "Sintaktik təhlildə bəzi məqamlar" ("Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi", bundan sonra ADƏT kimi qeyd ediləcək, № 2), "Bədiiliyin fonetik səviyyədə ifadəsi" (ADƏT, 2000, № 3), "Qoşma idarə edirmi?" (ADƏT, 1977, № 2), "Dərs – 45 dəqiqəlik aləm" ("Ana sözü", 1996, № 5-6) və s. məqalələr elmi-metodik siqletinə görə yalnız orta məktəb müəllimlərinin deyil, məktəblə bağlı hər bir pedaqoji işçinin, eləcə də tədqiqatçıların gərəkli istinad mənbəyidir.

Akif müəllimin namizədlik dissertasiyası orfoqrafiya təlimində etimoloji təhlildən istifadə probleminə həsr olunub və o, tədqiqatlarında etimoloji təhlilin konkret yollarını müəyyənləşdirib. Bu yöndə müəllimlərə də faydalı elmi istiqamət verir. Lakin onun qələminin meydanı olduqca geniş, məhsulu əlvandır. Dil və onun tədrisinin bütün istiqamətlərində mütəxəssis sözü deyə bilən alimdir. Özü də sığallı, məxmər kimi hamar bir dillə.

Xalq yazıçısı Anarın bir gözəl kəlamı yadıma düşdü: "Bəzən elə düşünürük ki, elmi əsər nə qədər qəliz dillə, cansıxıcı üslubda yazılsa, bir o qədər sanballı görünər. Unuduruq ki, ən mühüm, ən vacib, ən geniş mətləbləri belə aydın, lirik, hərarətli tərzdə çatdırmaq mümkündür. Əlbəttə, bu, xüsusi bir istedadıdır". Bu sözlər Akif müəllimin də qələminə aiddir. Onun publisistikası ilə elmi yaradıcılığı arasında sədd qoymaq olmur; publisistikasının ahəngi elmi yaradıcılığı, elmi məntiqinin siqleti publisistikası ilə əriş-argac vəhdətdədir. Fitrətən qələm əhli olan kəs elə belə də yazmalıdır. Çap olunmuş yüzdən artıq elmi əsərlərindən, kitab və kitabçalarından bir neçəsinin təkcə adını çəkmək fikrin sübutu üçün kifayətdir: "İstəyirəm sübut edəm ki..." ("Ana sözü", 1996, № 5-6), "Qoy məktəbli mübahisə mədəniyyətinə yiyələnsin" ("Ana sözü", 1996, № 2), "Dilin və ədəbiyyatın inkişafı tərcüməsiz mümkün deyil" (ADƏT, 1997, № 3), "Nitq hissəsi ilə söz arasında bərabərlik işarəsi qoymaq olarmı?" ("Ana sözü", 1996, № 4), "Sintaktik təhlildə bəzi məqamlar" (ADƏT, № 2), "Bir dərsdən öyrəndiklərimiz" (ADƏT, 2001, № 1) və s.

Mən burada bir sırr açmaq istəyirəm. Əvvəldə qeyd etdim ki, Bahəddin müəllim çox tələbkardır. O, hər adamla işləməz, hər yazını bəyənəməz, hər adam haqqında da yüksək fikir söyləməz. Görün Akif müəllim haqqında nə deyir: "Akif bizim redaksiyaya gələndə alim idi, indi isə alim-publisistdir. Bu gün pedaqoji mətbuatda çalışan jurnalistlər arasında öz dəst-xətti ilə seçilən A.Məmmədovun ürəyi doludur".

Yeri gəlmişkən deyim ki, yazmağı bacarmaq nə qədər gözəldirsə, redaktə etməyi bacarmaq da o qədər gözəldir. Bəzən gözünün nuru, ürəyinin qanı ilə yazıb redaksiyalara təqdim etdiyin yazıları elə günə qoyurlar ki, oxuyub peşman olursan. Mən bilirəm, Akif müəllim nə qədər həssas, nə qədər diqqətli redaktordur. Burada dil duyumu da həlledicidir.

Oxucu elə bilməsin ki, Akif müəllim respublika pedaqoji ictimaiyyəti ilə təkcə mətbuat vasitəsilə əlaqə saxlayır. Qətiyyənlə. O, yüksək auditoriya mədəniyyətinə malik pedaqoqdur. İllərdən bəridir Bakı Slavyan Universitetinin "Turan" liseyində (indi Bakı Slavyan Universitetinin Humanitar liseyi adlanır) gənc nəsələ doğma ana dilimizi öyrədir və sevdirir. Ən başlıcası dil və ədəbiyyat müəllimlərinin xahişi ilə hər il Bakı Pedaqoji Kadrların İxtisasartırma İnstitutunda dil təliminin problemləri ilə bağlı mühazirələr oxuyur. Mənim öz yetirməm olan, yəni orta məktəbdə dərs dediyim bir sıra ədəbiyyat müəllimləri ixtisasartırma kurslarında onun dərslərindən çox faydalandıqlarını söyləyirlər. Məsələn, Biləcəridəki 299 sayılı məktəbin dil-ədəbiyyat müəllimi Yaqut Zülfiqarova görüşlərimizdən birində danışdı ki, ixtisasartırma kursunda olarkən cədvəli öyrənmişdim. Akif müəllimin öz qrupumdan əlavə, daha hansı qrupda

dərsi olurdusa, gedib orada əyləşirdim. O, dil təliminin müasir problemlərinin həllində bizə çox kömək edir. Suallarımıza aydın, dəqiq cavablar verir. Heç bir anlaşılmazlıq qalmır.

Həm Akif müəllimin "bacılı bacısı", həm də Yaqut xanımın istəkli müəlliməsi olduğum üçün bu sözlər ürəyimcədir. Və arxayınlıqla deyə bilərəm ki, bir zaman professor Əziz Əfəndizadə Azərbaycan dili müəllimləri üçün kim idisə, bu gün Akif müəllim Odur.

Klassiklər şəxsiyyətin formalaşmasında dünyaya gəldiyi, havasını udub suyunu içdiyi coğrafi mühitin də mühüm amil olduğunu yazırlar. Aqillər əbəs söz deməzlər, yəqin ki, həqiqətdir. Akif müəllim dağlar diyarı gözəl Lerikdə dünyaya gəlib və elə dağlar qədər ağır təbiətlidir. Olduqca halal insandır. Mənəvi aşınmalarla dolu dünyanın içində öz müvazinətini qoruyub saxlaya bilmiş ziyalıdır. Heç şübhəsiz, burada onun ailəsinin də xidmətləri var. Ömür-gün yoldaşı Sədaqət xanım da nəcib insandır; dil-ədəbiyyat müəllimidir.

Onlar özlərinə yaraşan iki gözəl bala böyüdüblər. Fuad BDU-nun coğrafiya fakültəsini bitirib, hazırda vətənin xidmətindədir. Nihad isə İqtisadiyyat Universitetində oxuyur. Ömür isə bir göz qırpmında gəlib çatıb 2003-cü ilə; yarım əsrin tamamına.

Çox gözəldir. Yaradanın qıyıb verdiyi şərəfli paydır.

İndi bizim dostumuz, qardaşımız Akif müəllim əlli birinci bahara qədəm qoyur. Gəlin ona ailə üzvləri ilə birlikdə dünyanın ən şirin neməti olan can sağlığı, xoşbəxtlik və uzun ömür arzulayaq. Ana dilimizin tədrisi, təbliği və saflığı keşiyində həmişəki kimi ayıq-sayıq dayansın.

P.S. *Mən Akif müəllim haqqında tərif yazmadım, həqiqəti dedim. Amma tənqid yazmaq istəyirəm. İntellektual imkanları müqabilində onun indiyədək doktorluq dissertasiyası müdafiə etməməsi bağışlanmazdır. Heç olmasa, bundan belə kəsirini düzəltsin. Amin!*

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

ƏSL İNSAN, SAVADLI ALIM, SƏMİMİ DOST

Bəybala Abbaslı,

*Bakı Pedaqoji Kadrların İxtisasartırma və
Yenidənhazırlanma İnstitutunun kabinet müdiri*

Bizim dostluğumuz çox əvvəllər başladı,

İndi bu cavan dostum düz əllicə yaşdadı.

Gözəl insani keyfiyyətlərə malik olmaq, dostlarının, ictimaiyyətin qəlbində əbədi məşələ çevrilmək yalnız o insanlara qismət olur ki, o, öz peşəsinə, sənətinə qırılmaz tellərlə bağlı olsun.

Mənim dostum Akif müəllim məhz belə keyfiyyətlərə malik insandır.

Onunla ilk tanışlığımız 1990-cı illərin əvvəllərindən başlanmışdır. O vaxt mən Bakı Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi metodikası kabinetində işləyirdim. Müəllimlərin etimadını qazanan, onları elmi-metodik cəhətdən qane edən mühazirəçiləri instituta dəvət edirdim. Azərbaycan dilindən həm nəzəri, həm də metodik cəhətdən savadlı və təcrübəli mühazirəçiyə ehtiyac duyurdum. Akif müəllimin sorağını aldım və onu mühazirəyə dəvət etdim.

O mühazirənin mövzusu ("V siniflərdə fonetikanın tədrisində qarşıya çıxan problemlər və onların həlli yolları") elan edərək söhbətə başladı.

Mən artıq hiss edirdim ki, bu cavan oğlan tədricən müəllimləri ram edir. İndi onun üçün meydan çox geniş idi. Bir nəqqaş dəqiqliyi ilə öz "əsərini" cilalayır.

Mühazirədən həm müəllimlər, həm də mən razı qaldım.

O vaxtdan çox illər keçib. Akif müəllimlə Bakının müxtəlif rayonlarında - Qaradağ rayonundakı 273, Suraxanı rayonunun Hövsan qəsəbəsindəki 270, 281, Günəşli qəsəbəsindəki 279, 275, 285, Əzizbəyov rayonundakı 156, 181, 183, Binəqədi rayonundakı 283, 135, Səbail rayonundakı 7, 160, Xətayi rayonundakı 95, 138, Nizami rayonundakı 238 sayılı məktəblərdə

müəllimlər üçün ixtisasartırma kursları təşkil etmişik. Bu kurslarda və ümumiyyətlə, Bakıda Azərbaycan dili müəllimlərinin nəzəri və metodik biliklərinin zənginləşməsində Akif müəllimin əməyi ölçüyəsigməzdir.

Akif müəllimdəki gözəl cəhətlərdən biri də təkminli olmasıdır, müsahibini axıra kimi dinləməsidir. Heç yadımdan çıxmaz. Binəqədi rayonundakı məktəblərin birində mühazirə zamanı müəllimlərdən biri "mənim dəftərim" birləşməsində "mənim" sözündəki "-im" şəkilçisini yiyəlik hal şəkilçisi kimi qəbul edə bilmir və onu mənsubiyyət şəkilçisi adlandıraraq boş-boşuna mübahisə edirdi. Mən müəllimə irad tutub əsəbiləşdim. Lakin Akif müəllim çox təkminlə, sadə bir dillə müəllimə səhv etdiyini anladı. Müəllim belə adi bir şeyi bilmədiyini üçün xəcalət çəkdi və üzr istədi. Akif hər müəllimlə onun öz dilində danışmağı bacarır, onların suallarını öz ciddi məntiqi ilə cavablandırır. Ona görə də bütün müəllimlər onu çox istəyir. Onun "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalındakı məqalələrini müəllimlər müntəzəm olaraq izləyir, onlardan bəhrələnirlər. Müəllimlərimizdən çoxunun mətbuatda elmi-metodik yazılarla çıxış etməsi Akif müəllimin xeyirxahlığının nəticəsidir.

Müdrüklərin dediyi kimi, "dünya yaxşı adamların çiyində durur, yoxsa o, məhvərdən çıxıb bilər". Hörmətli professorumuz Bəşir Əhmədov fəxr edə bilər ki, onun Akif müəllim kimi yetirməsi var.

Akif müəllim yaxşı ailə başçısıdır, iki övlad - oğul atasıdır. Həyat yoldaşı Sədaqət xanım həm ədəbiyyat müəllimi, həm də qayğıkeş anadır.

Mən əsl insan və səmimi dostuma öz münasibətimi, xoş arzularımı belə bildirirəm:

*Allahın rəhminə sığınan insan
Gətirməz könlünə şəkk ilə güman.*

*İlahi, rəhminlə kömək ol ona,
Feyzindən ruzi ver ona hər zaman.*

*Əlinlə sən oxşa, əzizlə onu,
Canına sağlıq ver, böyük Yaradan.*

*Əqlinə zəka ver, gözüne işıq,
Rizanla sən yarat ona hər imkan.*

*Bəybala dilədi öz arzusunu,
Allahın rəhmi də böyükdür, inan.*

Hörmətli Akif müəllim!

Sizi – gözəl insan, yaxşı müəllim, işgüzar alim, əsl humanist, qayğıkeş və bütöv şəxsiyyəti anadan olmağınızın 50 illiyi münasibəti ilə səmimi qəlbədən təbrik edir və bir dost, qardaş kimi həm öz, həm də ailəmiz adından Sizə ən xoş, ülvəi arzularımızı bildirirəm.

Gözəl insani keyfiyyətlərə malik olmaq, dostlarının, ictimaiyyətin, nəhayət, xalqının qəlbində əbədi məşələ çevrilmək yalnız o insanlara qismət olur ki, öz ürəyinin, düşüncəsinin hökmü ilə xalqına, vətəninə, onun tərəqqisinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, maarif ziyasına qırılmaz tellərlə bağlı olsun. Akif Güləlioğlu məhz belə keyfiyyətlərə malik insandır.

Əziz qardaşım Akif, Siz məhz belə hərtərəfli keyfiyyətlərə malik olmağınızı Azərbaycan müəllimlərinə həm şəxsi nümunəni, həm də elmi-metodik yazılarınızla sübut etmişiniz.

Siz elmi-pedaqoji fəaliyyətinizə Vətənimizin ən hündür nöqtəsi olan Bazardüzü zirvəsindən baxsanız, bütün mənalı həyatınızın gülüstan çələngi ilə fəxr edə bilərsiniz.

Sizin alim, vətənpərvər, müəllimlər müəllimi kimi şəxsi keyfiyyətinizi Azərbaycan müəllimləri həmişə yüksək qiymətləndirir.

Mən cəsarətlə deyə bilərəm ki, Siz müəllimlərimizin canlı ensiklopediyası, sözün əsl mənasında, təcili yardım maşını, istinad nöqtəsiniz.

Siz yarım əsrlik mənalı bir ömür yolu keçərək uzun illərdir ki, öz elmi-metodik bacarığınızı Müstəqil Azərbaycanımızın təhsilinə, müəllimlərimizin ixtisasının artırılması və təkmilləşdirilməsinə həsr etmişiniz.

Sizin şəxsi nümunəniz, pedaqoji yaradıcılığınız respublikamızın müəllimləri üçün örnək məktəbi olaraq, onların peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Çünki Siz Bəşir Əhmədov kimi böyük bir alimin "şinelindən" çıxmısınız.

Bir daha 50 illik yubileyiniz münasibətilə Sizi təbrik edir, bağırma basır, Sizə möhkəm can sağlığı, uzun ömür, elmi və pedaqoji fəaliyyətinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayırıq!

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

MÜƏLLİMLƏRİN SEVİMLİSİ OLAN DOSTUM

Aydın Paşayev,

*Bakı Pedaqoji Kadrların İxtisasartırma
və Yenidənhazırlanma İnstitutunun metodisti,
filologiya elmləri namizədi*

"Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalının redaksiyasından tanışam da, Akif Məmmədovu Bakı Pedaqoji Kadrların İxtisasartırma və Yenidənhazırlanma İnstitutunun ixtisasartırma kurslarında mühazirə oxuyanda yenidən kəşf etməyə başladım. Onun mühazirələri müdavimlər tərəfindən həmişə rəğbətlə qarşılırdı və indi də belədir. Mən özüm də onun mühazirələrinə böyük həvəslə qulaq asıram. İxtisaslarını artıran Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimləri, adətən, elmi dərəcəsi asılı olmayaraq, hər mühazirəçini qəbul etmir. Lakin Akif müəllim öz mühazirələrini elə qurur ki, söylədikləri fikirlər müəllimlərin təlim prosesində rastlaşdıqları və ya rastlaşa biləcəkləri çətinliklərlə əlaqədar olur. O, öz fikirlərini tutarlı tipik nümunə və faktlarla elmi-metodik cəhətdən elə izah edir ki, dinləyiciləri asanlıqla inandırmağa nail olur. Mühazirələri həmişə canlı keçir, dinləyiciləri yormur, əksinə, onlar saatlarla Akif müəllimi dinləməyə hazır olurlar.

Öz bilik, bacarıq və təcrübəsini ürəyinin hərarəti ilə həmkarlarına verməyi bacaran Akif müəllim bütün Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimlərinin sevimlisidir. Bir həmkar kimi onu mənə sevdiren əsas amillərdən biri də məhz bundan ibarətdir.

Həzrət Əli demişdir: "Hər bir adam öz dilinin arxasında gizlənmişdir... Dili şirin olan kimsənin qardaşları çox olar". Doğrudan da, Akif müəllim öz savadlı, şirin və asta danışığı ilə könülləri fəth edən ziyalılarımızdandır. Danışığına qulaq asdıqca onun daxili aləminə, biliyinə, təcrübəsinə daha yaxından bələd olursan, onu daha çox sevirən. Bu zaman dahi şairimiz Məhəmməd Füzulinin kəlamı yada düşür:

*Artıran söz qədrini sığ ilə qədrin artırar,
Kim nə miqdar olsa, əhlin eylər ol miqdar söz.*

Azərbaycan dilçiliyinin ağsaqqallarından biri və ən məhsuldar, zəhmətkeş alim kimi tanıdığımız hörmətli professor Bəşir Əhmədovun yetirməsi olan Akif Məmmədov öz ustasına layiq olan metodist alimdir. O, savadlı və təcrübəli Azərbaycan dili müəllimi, Azərbaycan dilinin bütün sahələrinə dərin bələd olan və bu sahədə bildiklərini sevə-sevə öz həmkarlarına öyrətməyi bacaran metodist-dilçilərimizdənndir.

Bir neçə kitabımın rəyçisi və elmi redaktoru olan, nəyi isə öyrənmək istədikdə ən çox ərklə müraciət etdiyim alim də elə Akif müəllimdir. Heç vaxt onun cavabları və sübutları ilə razılaşmaya bilmirəm. Akif müəllim ustası Bəşir müəllimin öyrətdikləri ilə kifayətlənməmiş, ondan öyrəndiklərini və öz biliyini daim zənginləşdirməyə, inkişaf etdirməyə çalışmışdır. O, öz ixtisasını sevən və sevə-sevə böyük həvəslə təbliğ edən ziyalı, lakin həmişə narahat olan,

etdikləri ilə kifayətlənməyən, daim öyrənmək və öyrətmək eşqi ilə alışıb-yanan və bundan mənəvi zövq alan xoşbəxt bir insandır.

Elmi-metodik məqalələri ilə "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalında açdığı "Suallara cavab" rubrikasındakı (O, bu işi ilə mərhum prof. Əziz Əfəndizadənin davamçısı kimi özünü göstərir) çıxışları ilə müəllimlərimizə elmi-metodik köməklik göstərməklə kifayətlənməyən Akif müəllim tez-tez Bakı məktəblərində təşkil olunan müxtəlif tədbirlərdə, açıq dərslərdə iştirak edir, müəllimlərin qabaqcıl təcrübəsini öyrənir və mətbuatda işıqlandırır. Onun Azərbaycan dili və ədəbiyyatdan hazırladığı həm silsilə məqalələr, həm də kitab şəklində çap etdirdiyi testlər ("Azərbaycan dili və ədəbiyyatdan testlər", Bakı, 1996) müəllimləri daha çox düşündürməyə, öz elmi-metodik biliklərini artırmağa təhrik edir. Akif müəllim ali məktəb tələbələri üçün hazırlanmış "Azərbaycan dili. I kitab" adlı dərsləyin (Bakı, 2000) ixtisas redaktoru və müəlliflərindən biridir.

Akif müəllim sadə, təvazökar və mehriban insan, sınaqlardan çıxmış sədaqətli və etibarlı dostdur. O, dostlarına da, tanımadığı digər insanlara da təmənnəsiz kömək etməyi bacaran və bundan mənəvi zövq alan xeyirxah bir insandır. Həzrət Əli demişdir: "Hər bir insanın qiyməti onun etdiyi yaxşılıqlarla ölçülür". Doğrudan da, Akif müəllim onu tanıyanlar arasında təkcə xeyirxahlığı ilə deyil, həssaslığı, səmimiliyi və obyektivliyi ilə də seçilən bir yoldaşdır.

Akif müəllim eyni zamanda mehriban və qayğıkeş ailə başçısıdır, Onun ailəsi də özünə bərabər, çoxları üçün örnək ola bilən nurlu, işıqlı bir ailədir. Həyat yoldaşı Məmmədova Sədaqət xanım da savadlı, təcrübəli Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimidir. Böyük oğlu Fuad BDU-nun coğrafiya fakültəsini qurtarmış, hazırda Azərbaycan ordusunda xidmət edir. Kiçik oğlu Nihad isə İqtisadiyyat Universitetinin tələbəsidir.

Savadlı və təcrübəli alim, gözəl və xeyirxah insan, öz xalqını, vətəninə, doğma dilini sevən, peşəsinin vurgunu olan Akif müəllim kimi ziyalılarımız, həqiqi mənada, xalqımızın milli sərvətidir. Nə yaxşı ki, bu çətin, mürəkkəb və keşməkeşli dünyamızda Akif müəllim kimi insanlar vardır. Allah onun kimi insanlara qıymasın və onların sayını daha çox etsin.

Əziz qardaşım! 50 illik yubileyin münasibətilə Sənə – şəxsiyyətinə böyük hörmət və rəğbət bəslədiyim sədaqətli dostumu bütün Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimləri adından və şəxsən öz adımdan səmimi qəlbdən təbrik edirəm. Sənə həyatda hər şeydən əziz olan cansağlığı, ailə səadəti və yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram!

Tanrı Sənə yar olsun!

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

50 YAŞLI MÜDRİK

Şahla Əhmədova,

Bakı Slavyan Universitetinin

Azərbaycan dili kafedrasının dosenti,

filologiya elmləri namizədi

Müəllimlik sənəti bütün maddi və mənəvi çətinliklərə rəğmən, müasir dövrümüzdə də öz dəyərini, nüfuzunu qoruyub saxlaya bilmişdir. Əgər bu gün biz bu sənətin müqəddəsliyindən danışa biliriksə, bu, ayrı-ayrı müəllimlərin, sənət fədailərinin xidməti və fəaliyyəti hesabına mümkündür.

50 yaşını qeyd etdiyimiz Akif müəllim də sənətinin şərəfini yüksək tutan, onun keşiyində duran müəllimlərimizdəndir.

Akif müəllim həm istedadlı müəllim, həm də gözəl alimdir, pedaqoji elmlər namizədidir. O öyrəndə, tədris edəndə tədqiqatçı, tədqiq edəndə, araşdırma aparanda isə pedaqoqdur. Bircə, Akif müəllimin uğurlarının səbəbi də bundadır. O, məşhur alim, professor Bəşir Əhmədovun yetirməsidir. Maraqlı müşahidə və ümumiləşdirmə bacarığını, prinsipiallığı öz elmi rəhbərindən

əxz etsə də, özünəməxsusluğu, təmkini ilə seçilir. Onların elmi söhbətini, mübahisəsini müşahidə etmək çox maraqlıdır: bir tərəfdə – çılğın, biliyi aşırıb-daşan, dağ çayı kimi maneə tanımayan Bəşir müəllim, digər tərəfdə – səbirli, aşırıb-daşan biliyi ilə ehmalca və ustalıqla dağ çayının qarşısına çıxan Akif müəllim.

Belə mükəllimlər, adətən, heç-heçə başa çatır. Ancaq mən buna Bəşir müəllimin qələbəsi deyərdim. Çünki alim özünə layiq şagird (davamçı) yetişdirə bilirsə, bu, onun ən böyük uğurudur.

Akif müəllim çox zəhmətkeş alimdir. Onun elmi məqalələrinin, əsərlərinin sayı-hesabı yoxdur. O, ali məktəb dərslisinin müəllifi və redaktorudur, "Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi" jurnalının şöbə müdürüdür. Bunlar onun qurucu, yaradıcı insan olduğundan xəbər verir. Ancaq onun yaradıcılığının zirvəsi, mənəcə, ilk tədris hissə müdiri olduğu BSU Humanitar liseyidir. İlk günlərdə cəmi iki sinifdən və hər sinifdə 5-6 şagirddən ibarət olan bir qurumun bugünkü səviyyəyə çatdırılması, ali məktəb nəzdində unikal bir təhsil ocağına çevrilməsi Telman müəllimlə çiyin-çiyinə çalışan Akif müəllimin də söyləri, təcrübə və bacarığı sayəsində mümkün olmuşdur.

Akif müəllim liseyin dil-ədəbiyyat metodbirləşməsinin sədridir. Bu metodbirləşmə, pedaqoji şüradə dəfələrlə qeyd edildiyi kimi, ən dəqiq, işgüzar metodbirləşmədir. Üzvlərinin arasında səmimiyyət, yoldaşlıq, kollektivçilik, ümumi işin xeyrinə birgə çalışmaq kimi cəhətlərin formalaşmasında Akif müəllimin rolu danılmazdır.

Akif müəllimin 50 yaşında da cavan qalmasının bir əsas səbəbi də vardır ki, bu da onun ailə xoşbəxtliyidir. O, Sədaqət xanım ilə iki övlad böyütmüşdür. Mən onun böyük oğluna – Fuada dərslər demişəm. Fuad liseyimizin ilk buraxılışının məzunlarından biridir. Mərifəti, alicənablığı qanına qədər işləmiş, müəllim qədrini bilən, hörmətini saxlayan bir gənctir. Akif müəllimin övladı məhz belə olmalıdır.

Valideyn üçün gözəl övlad böyütmək, müəllim üçün isə savadlı, qabiliyyətli şagird yetişdirmək xoşbəxtlikdir.

Akif müəllim xoşbəxt ata olmaqla bərabər, həm də xoşbəxt müəllimdir. Liseyimizin birindən ağıllı, bilikli məzunları və şagirdləri belə düşünməyə əsas verir.

Mən Akif müəllimi yarıməsrlilik yubileyi münasibəti ilə təbrik edirəm, ona ən azı bir o qədər də yaşamağı arzulayıram.

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

ÜRƏYİ OVCUNDAN BÖYÜK İNSAN

Rafət Şahbazov,

BSU Humanitar liseyinin direktor müavini

Uşaqlıqda "böyük ürək", "geniş ürək", "acıq ürək" kimi ifadələri tez-tez eşitmişdim. Və bir də "insanın ürəyi nə boyda olur?" sualına " Hər bir insanın yumruğu boyda" cavabını almışdım. O vaxt bütün uşaqlar kimi mənəm üçün də dünya üçölçülü idi. Sözlər də əşyalar kimi xətti və ya həcmi ölçüyə malik idi mənəm aləmində. Hər şey mütləq və göründüyü kimi, öz rəngində, öz anlamına bərabər yük boyda. Sözlər də eləcə. Sözü eşitdiyim kimi qəbul etdiyimdən, sözün arxasındakı mücərrədlərə varsa bilmədiyimdən "böyük ürəkli adamı" ürəyinin ölçüsü yumruğundan böyük kimi qəbul etmişdim (bu fikrimə bir dəfə hətta gülmüşdülər də).

Sonralar yaşa dolduqca dünyanın üç ölçülü deyil, dörd ölçülü olduğunu, ölçülərin xəttiliklə yanaşı və ya ondan daha çox digər keyfiyyət meyarı kimi çıxış etdiklərini dərk etməyə başladım.

Təbii ki, insanlara olan münasibətim də ölçüsüzləşdi. Bütün hissələrim: nifrətim və məhəbbətim də.

... Hər dəfə liseyin dəhlizində qarayanız, təmkimli, bir az da zəhmli görünən müəllimlə rastlaşanda onun qaradınmız, "adamayovuşmaz" olduğunu zənn etmişdim. Sonralar mənəm üçün bütöün sirt olan (sirt olan insanları kəşf etmək marağının böyüklüyündən) müəllimin

hərəkətlərinə göz qoyaraq, onu tanımağa çalışırdım. Deyəsən, yanılmışdım fikirlərimdə... Bu kiçik zaman kəsiyində mən onun nə qədər sadə, nə qədər təvazökar, nə qədər qayğıkeş insan olduğunu başa düşdüm.

... Otaqlardan birində oturduğu stolla üzbəüz asılmış rəngli bir şəkil haqqında söhbət edirdik. Şəkildə bir dağ kəndinin uzaqdan görünüşü diqqəti çəkirdi. Belə aydın oldu ki, şəkli təsadüfən asmayıbmış. Bu mənzərənin eynilə öz kəndlərinə oxşadığını, hər dəfə ona baxanda özündə olan yorğunluğu unutduğunu, doğma kəndlərindən çoxdan ayrıldığına baxmayaraq, hər ağacın, hər daşın belə ona bu gün də necə əziz, necə tanış olduğundan həvəslə danışdı Akif müəllim. Öz el-obasına, doğulub boya-başa çatdığı yurduna olan sonsuz məhəbbətini mən onun bir nöqtəyə zillənmiş gözlərindən oxuyurdum. O danışdıqca nədənsə L.N.Tolstoyun "Yasnaya Polyana olmadan bütövlükdə Rusiyanı dərk etmək mümkün deyil" fikrini xatırladım.

Söhbətin sonunda Akif müəllim: "Azərbaycanın hər bir guşəsi belə gözəldir. Hayıf ki, biz onu layiqincə qiymətləndirə, qoruya bilmirik", - dedi. Doğrudan da, bütün sevgilər Vətən sevgisindən başlayır. Vətən isə göz açdığı el-obadan.

Akif müəllimlə istənilən mövzuda söhbət etmək, fikir mübadiləsi aparmaq adamı kamilləşdirir, özünə qaytarır. Onun irad və tənqidi belə asan qəbul edilir. Sözü yerində işlətmək qabiliyyəti, hər kəsin durduğu səviyyədə dura bilmək bacarığı Akif müəllimin sadəliyindən, dünyanın ağını qarısından seçə bilməyindən irəli gəlir. Bu mənada Akif müəllimdə həsəd aparmalı xüsusiyyətlər o qədərdir ki, ona oxşamaq onun özünə "çevrilmək" kimi çətin və mümkünsüzdür.

Yadımdadır, liseydə şagirdlər arasında sorğu keçirilmişdi. Sorğuda "Ən çox sevdiyiniz müəllim?" sualı da qoyulmuşdu. Sorğunun nəticələri aşkarlananda ara-sıra adıma rast gəlsəm də, Akif müəllim qədər şagird sevgisi qazana bilmədiyim məlum oldu. Ona oxşamaq (bəzi məqamlarda oxşar talelər yaşamağımıza baxmayaraq) cəhdlərim boşa çıxmışdı. Deməli, mən "onun başmağını geyinsəm də, onun yerisini yeriyə bilməmişdim. Nəinki şagird kollektivi, hətta müəllim kollektivində də bu qədər sevgini qazanmaq hər kəsə nəsis olmur. Çünki bunun üçün onun qədər pedaqoji ustalığa, yüksək elmi potensiala, geniş dünyagörüşə malik olmalı, ən azı onun qədər sərt və onun qədər mülayim olmaq lazım gəlir.

Xoşbəxt olmağın özü xoşbəxt anların çoxluğu kimi qəbul olunur. İnsan yalnız və yalnız həmin anlarda Tanrısına şükür, taleyinə razılıq edir. Bu gün Akif müəllim və onun timsalında böyük ürəkli insanlarla bir yerdə olmağıma görə taleyimə minnətdarlıq etməkdən özgə heç nə bacarmıram.

Mənim aləmində Akif müəllim haqqında bütün yazdıqlarım və yaza bilmədiklərimin yerinə bir cümlə yazmaq bəs edərdi. Onu belə tanıyıram: O, xəlbirində ac quşa dən saxlayan, ürəyi ovcundan böyük insandır!

Akif müəllim! 50 illik yubileyin mübarək! İllər səni ovundura-ovundura 50 yaşa gətirdi. İllərə borclu qalmayasan, 50 il də sən illəri ovundurasan. Qoy sənin ömrün nağıl olsun - Azərbaycan nağılı. Çünki Azərbaycan nağılları xoşbəxt sonluqla bitir!

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

SÖZÜN HAKİMİ

Əliş Mirzallı

"Mütərcim " nəşriyyatının baş redaktoru

Deyilənə görə, dahi filosof Sokrat hər bir kəsin üzünə baxıb onun necə adam olduğunu deyə bilirmiş. Bir dəfə də bir adamı gətirirlər Sokratın qarşısına və deyirlər ki, tanı görək bu kimdir? Sokrat baxır-baxır, axır deyir ki, səsini çıxart, bir söz de, görüm sən kimsən. Yəni, səs, söz ünsiyyət vasitəsi olmaqdan əlavə, həm də insanın xarakterini ifadə edir. Ümumiyyətlə, insan xarakteri elə mürəkkəbdir ki, kiminsə ideal, kiminsə mənfi xüsusiyyətli insan olduğunu, kimisə tam tanıdığını demək mümkün deyil. Ancaq elə insanlar da var ki, hamı onun haqqında xoş sözlərlə, böyük ehtiramla danışıq.

Tanışlığımız cəmisini dörd-beş il olsa da, mən Akif Məmmədovu məhz belə tanıyıram: məntiqli, səmimi, ləyaqətli, mehriban, heç kimdən köməyini əsirgəməyən, sözün əsl mənasında MÜƏLLİM olan Akif müəllim. Akif müəllimin danışıqı, davranışı onun yüksək ləyaqətinin, humanistliyinin, insanlığının güzgüsüdür.

Akif müəllim elə insandır ki, ilk görüşdə həmsöhbətinin qəlbinə yol tapır, onunla mehriban münasibət qura bilir. Özündən asılı olmayaraq belə mehriban, səmimi, istiqanlı insanı uzun illərin dostu, yoldaşı kimi qəbul edirsən, heç nədən çəkinmədən qəlbindən keçənlərin hamısını onunla bölüşə bilirsən. Danışdıqca da yüngülləşirsən, saflaşırısan, təzələnirsən, həyata, insanlara inamın artır. Ən azı ona görə ki, hər an onun nəvazişini, mehriban baxışlarını hiss edirsən, səmimiyyətinə inanırısan.

Akif Məmmədov həm də istedadlı dilçi-alimdir. Onun Azərbaycan dili və ədəbiyyat sahəsindəki uğurlu və ciddi fəaliyyətini də vurğulamaq lazımdır. Neçə illərdir ki, respublikanın dil-ədəbiyyat müəllimləri tədris zamanı qarşılaşdıqları problemlər haqqında ona müraciət edir, Akif müəllimdən istər dil-ədəbiyyat, istərsə də pedaqoji sahədə tövsiyələr alırlar. Bir zamanlar Əziz Əfəndizadənin "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalında apardığı rubrikanın ("Suallara cavab") indi Akif müəllimə etibar edilməsinin özü elə çox şeydən xəbər verir.

Tale elə gətirib ki, bir zamanlar Akif müəllimin daşdığı vəzifəni - "Mütərcim" nəşriyyatının baş redaktoru vəzifəsini indi mən daşıyıram. Bəlkə də, adi görünən bu təsadüfün məsuliyyətini yalnız Akif müəllimi peşəkar redaktor kimi tanıyanlar bilər. "Bu vəzifəni Akif müəllim daşıyıb" ifadəsini hər eşidəndə məsuliyyətim birə-beş artıb, həmişə onun kimi hərtərəfli biliyə malik redaktor olmağa, dilimizi onun kimi mükəmməl bilməyə çalışmışam. Həmişə də bu ifadə daha çox köməyim olub. Doğma Azərbaycan dilimiz o qədər zəngin, o qədər dərin ki, bu dəryada baş çıxarmaq hər insanın işi deyil. Nəşriyyat da SÖZ - yaradıcılıq ocağı olduğuna görə dil-ədəbiyyat mübahisələri gündəlik adət etdiyimiz səhnədir. Həmişə mübahisəmiz bitməyəndə, ortaq bir məxrəcə gəlməyəndə Akif müəllimə müraciət etmişik - dilimizi incəliklərinə qədər bilən bir mütəxəssis kimi. Və həmişə ona SÖZ HAKİMİ kimi baxmışıq. O da tutarlı, məntiqli izahatları ilə bizə yardım edib. Etiraf edirəm ki, belə vəziyyətlərdə o, çox köməyim olub.

Mən Akif müəllimdən çox şey öyrənmişəm. Elə buna görə də Akif Məmmədov mənə heç zaman dərs deməsə də, onu həmişə özümə müəllim hesab etmişəm.

Zaman keçir, illər bir-birini əvəz edir, dünyada çox şeylər dəyişir. Ancaq eia bil yer də, göy də, təbiət də bayağılaşır. Elm-texnikanın belə sürətli inkişafı sanki insanları da mexanikləşdirir, insani duyğular itir elə bil. Amma zaman, dövrən Akif müəllimin dostlarına olan münasibətini dəyişə bilməyib. Akif müəllim saf, təmiz sevgisi ilə həmişə bizim güvənc yerimizdir. Bir çətinə düşəndə onunla dərdimizi bölüşə bilərik, məsləhət və kömək ala bilirik - həmişəki kimi saf, mülayim, mehriban, güləruz, qayğıkeş müəllimimizdən.

Bu il Akif müəllim yarım əsrin "belini yerə vurur". İnsan öz ömrünün mənasını qət etdiyi yola dönüb baxanda bilir. Məncə, Akif müəllim keçdiyi ömür yoluna qürurla baxa bilər. 50 yaş insan ömrünün kamillik çağıdır. Xüsusilə də bu ömrü mənalı yaşadığıda, öz ömründən başqalarına pay verdikdə, həyatını təkcə özünə yox, hamıya sərf etdikdə bu ömür daha mənalı

olur. Bütün bunlardan əlavə, insanın həyatını gözəlləşdirən onun əqidəsi, qəlb saflığı və səmimiyyəti. Akif müəllim belə xoşbəxtlərdəndir.

Akif müəllimi - hamımızın müəllimini 50 illik yubileyi münasibətilə təbrik edir, ona elmi-pedaqoji fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar, can sağlığı arzulayırıq.

P.S. Bülleteni çapa verməzdən əvvəl istədik ki, ona Akif müəllim özü də göz gəzdirsin. Qovluğu mənə qaytaranda ilk olaraq gözüüm qovluğun üstündəki düzəlişə sataşdı. Həmişəki kimi zarafatından qalmayan Akif müəllim "Akif Məmmədov - 50" yazısındakı 50-nin qarşısına 1 əlavə etmişdi. Bu gün zarafatla yazılmış "Akif Məmmədov - 150" ifadəsi arzu edirəm ki, gerçəkləşsin. Niyə də gerçəkləşməsin, məgər Lerik uzunömürlülər diyarı deyilmi?!

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

ALİMİ ALİM YETİŞDİRƏR

*Soltan Hüseynoğlu,
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji
Universitetinin dosenti,
pedaqoji elmlər namizədi*

Akif müəllim haqqında yazmağa nə var ki!..

Səbəbini izah edim: bəlkə, yanılıram, amma ömrümün ixtiyar çağında belə insanlara **ləyaqət** və **qabiliyyətlərinə** görə qiymət vermək meyarından uzaqlaşa bilmirəm. Akifi mənə yaxın edən də məhz uzun illərdən bəri onda müşahidə etdiyim bu iki keyfiyyətdir.

Dostluğa çevrilən tanışlığımızın tarixi isə çoxdandır. 80-ci illərdə bir dəstə gənc görkəmli alimimiz professor Bəşir Əhmədlinin ətrafında birləşmişdi. Birləşmişdi deyəndə ki, məqsədimiz bu böyük alimdən öyrənmək, sözün həqiqi mənasında dərs almaq idi. Bəşir müəllim bizdən müstəqil fikir, orijinal araşdırma tələb edirdi. Elmi mübahisələr isə çox qızgın və güzəştisiz gedirdi...

Günlərin bir günü Bəşir müəllim gözlərini mənə zilləyib: "Sən Akifi tanıyırsan?" - dedi. Sonra əlavə etdi: "Çox həssas və duyumlu oğlandır. Onunla söhbətləş!"

Tezliklə bu "həssas və duyumlu oğlanla" - hündürboylu, arıq gəncə görüşdüm. Mənəvi yaxınlıq (elə zahirən də oxşarlıq - hündürboylu və arıq, amma o, qaraşındır, mən sarıbənzər), öyrənmək ehtirası bizi yaxınlaşdırdı.

Elmi mübahisələrdə təmkinli olması, müsahibinin fikirlərinə diqqət və hörmətlə yanaşması, başlıcası isə düşünüb-daşınıb danışması elə bu gün də mənə ləzzət verir.

Bir dəfə mənə xeyli düşündürən, dilçilik ədəbiyyatından cavab tapa bilmədiyim bir neçə məsələni aydınlaşdırmağı Akif müəllimdən xahiş etdim. Elə aydın və əsaslandırılmış cavab verdi ki, sevincimi gizlədə bilmədim, kəndli sadəliliyi ilə dedim: "Akif, səni yanmayasan, bunları necə öyrənmisən, haradan öyrənmisən?"

Özünəməxsus tərzdə şirin-şirin ("narın" demək lap yerinə düşər) gülümsəyərək: "Rəhmətlik Əziz Əfəndizadənin yanında vaxtımı boş keçirmədim, sonra nəhəng Bəşir müəllimin", -dedi.

Bəli, alimi alim yetişdirər... Belələri isə (yəni ustad da, layiqli şagird də) çox azdır. Elə o vaxt da az idi, indi də azdır. Və təəssüf ki, həmin az qisim bu gün elmi yaradıcılıqla səmərəli məşğul ola bilmir. Bir qarın yemək üçün kirpiyi ilə od götürən həmin az qisim yazı stoluna həsrət qalıb.

Heç yadımdan çıxmır, isti bir gündə Akif müəllimlə küçədə qarşılaşdıq, "Məktəbdən gəlirəm, jurnala qaçıram", -dedi. Sonra gileyləndi: "Heç nə eləmək olmur, nə mütaliyəyə vaxt tapırsan, nə yazmağa".

Canına qəsd edən, şirin yuxusuna haram qatan Akif müəllimin yazılarını - faydalı mülahizələrlə zəngin məqalələrini oxuyur və düşünürəm: "Görəsən, oxucular bu yazıların necə ərsəyə gəldiyini bilirlərmi?"

Akif müəllimi irəlidə hələ daha böyük və ciddi işlər gözləyir. Vətənimiz və insanlarımız üçün faydalı olan bu yaradıcı işləri uğurla yerinə yetirmək üçün ona can sağlığı və uzun ömür yolu arzulayıram.

“Mütərcim” jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

QEYRİ-ADİ PEDAQOQ

*Zoya Cəbraylova, Nəsim Cəbraylov,
Bakı Slavyan Universitetinin müəllimləri*

BSU-nun Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası kafedrasında və Humanitar liseyində pedaqoji elmlər namizədi Akif Məmmədovla birgə işlədiyimiz dövrdəki müşahidələrimiz bizə bu istedadlı alim və təvazökar insan haqqında bəzi mülahizələr söyləməyə imkan verir. Son dərəcə sadə, lakin qeyri-adi pedaqoq olan A.Məmmədov barədə təəssüratlarımız olduqca çoxdur. Onlardan yalnız bir neçəsinin üzərində dayanmaq istərdik.

Əvvəla, qeyd edək ki, insan öz mənəvi tələblərinə cavab verə biləcək bir işlə məşğul olanda, onun həyat idealları ilə fəaliyyəti üst-üstə düşərək həmahənglik təşkil edəndə və bütün bunların reallaşması üçün adekvat mühit olduqda, o, xarüqələr yaradır. Özünü hələ tam təsdiq etməsə də, müəyyən mənada istədiklərinin çoxuna nail olur. Bu baxımdan bizə elə gəlir ki, Akif müəllim olduqca düzgün seçim edib. Biz onu başqa sənət sahəsində təsəvvür belə edə bilmirik. Sanki onun taleyinə elə dilçi alim kimi yazıb-yaratmaq, müəllimlik etmək, ömrünü xalqın, millətin maariflənməsi işinə sərf etmək və nəhayət, məhz bu yolla da mənəviyyatını tam qoruyub saxlamaq, özünü təsdiq etmək şansı yazılıbmış.

Akif müəllimin elmi araşdırmalarındakı düzgünlük, dəqiqlik, lakoniklik, həmçinin karakterindəki prinsipiallıq onun həyat tərzində də özünü çox gözəl büruzə verir. Belə ki, işinə son dərəcə məsuliyyətlə yanaşması, özünə və həmkarlarına qarşı hədsiz tələbkarlığı və bütün məsələlərin çözülməsində yalnız obyektiv mövqedən çıxış edərək, onları elmi və metodiki cəhətdən əsaslandırmaq bacarığı bunlara misal ola bilər.

Təqdirəlayiq hallardan biri də Akif müəllimin pedaqoji fəaliyyəti ilə bağlıdır, çünki onun dərslərində olan ab-hava digər dərslərindən özünəməxsusluğu ilə seçilir. Onun dərslərində tələbə və şagirdlər özlərini çox müstəqil aparırlar. Çünki A.Məmmədov dərslərini metodiki cəhətdən elə qurur ki, tələbə və şagirdlərin könlünü oxşayır. Hər kəs öz qabiliyyətini, bacarığını göstərmək, müstəqil fikir söyləmək, özünü sınamaq imkanı qazanır. Akif müəllimin sayəsində dərslərdə elə işçi atmosferi yaranır ki, tələbə və şagirdlər vaxtın necə ötüb keçdiyini belə hiss etmirlər. Onun dərslərinin gedişindəki metodiki kombinasiyaları və arabitir yumorlu replikaları isə tələbə və şagirdlərin arasındakı psixoloji gərginliyi azaldaraq yorğunluğu aradan götürür. Digər bir tərəfdən də tədris etdiyi fənnə olan sonsuz maraq və diqqəti artırır.

Məlumdur ki, hazır cavab insanlar həyatda çox az-az olurlar. Hazır cavablılıq bir tərəfdən fitri istedad, Tanrı vergisidirsə, digər bir tərəfdən dərin biliklərə, geniş dünyagörüşə və yüksək intellektual səviyyəyə malik olmağın nəticəsidir. Elə Akif müəllimi kollektivin sevimlisinə çevirən məziyyətlərdən biri də onun hazır cavablılığıdır. Bu xüsusiyyət, həm də onun zəngin hafizəyə malik olmasından irəli gəlir. Yaddaş arxivində topladığı ən dərin bilikləri, dəyərli pedaqoji fikirləri həyatda və tədris prosesində yerli-yerində işlətmək onun üçün adi bir haldır.

Maraqlı cəhətlərdən biri də ondan ibarətdir ki, A.Məmmədov Tanrının ona verdiyi payla - elm və biliklə ağılla davranmağı bacarmaqla yanaşı, fikir və ideyalarını kortəbii surətdə hədəf yerə xərcləmir. O, həyatda olduğu kimi, elmdə də qənaətcil insandır.

Belə bir deyim var: "Filankəs yaman gözü-könlü tox adamdır". Biz bu deyimə bəsbütün Akif müəllimə aid edərdik, çünki o, çoxlarının aludə olduğu, əldən vermək istəmədiyini vəzifələrdən yeri gəldikdə asanlıqla imtina etməyi bacaran bir insandır. Ona görə ki, o, mənəvi

rahatlığı, fikir azadlığını, sərbəstliyi müvəqqəti şan-şöhrətdən və ötəri "anlayışlardan" çox-çox üstün tutur.

Elm aləmində öz sözünü deməyi bacaran Akif müəllim həyatda olduqca sadə, sadə və təvazökar olduğu qədər də mehriban və səmimi bir insandır. Onun çöhrəsindəki təbəssümü görəndə, nitqinə qulaq asanda, davranışına fikir verəndə görürsən ki, bu mahiyyətlərin hamısı bir-biri ilə düz mütənasibdir. O, həyatının və elmi fəaliyyətinin yaradıcısıdır. A.Məmmədov tələskənliyi, yersiz söz-söhbəti sevməyən və həmçinin yaxşını pisdən, düzü əyridən asanlıqla seçməyi bacaran obyektiv bir insandır.

Sonda qeyd etmək istəyirik ki, həqiqətən də, görkəmli alim, pedaqoji elmlər doktoru, professor Bəşir Əhmədov məktəbinin layiqli yetirmələrindən biri olan Akif Məmmədovun şəxsi nümunəsindən, elmi araşdırmalarından və pedaqoji təcrübəsindən bəhrələnməyə dəyər. Biz gənclər bu cür pedaqoqlardan hələ çox şey öyrənməliyik. Doğrudan da, Akif müəllim çoxlarına örnək olası ziyalılarımızdır. Ömrünün bu gözəl çağında biz ona ən böyük sərvət olan can sağlığı, elmi araşdırmalarında yeniliklər, pedaqoji fəaliyyətində uğurlar arzulayıyıq.

"Mütərcim" jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

YADA DÜŞƏR XATİRƏLƏR

*Nobətəli Pələngov,
Bakıdakı 73 saylı məktəbin rus dili müəllimi*

Biz Akiflə oxşar ömür yaşamışıq. Eyni məktəbdə oxumuş, bir yerdə çölçülük etmişik. Tale elə gətirmişdir ki, müxtəlif zamanlarda Biləsuvar rayonunda müəllimlik etmişik. Ən qəribəsi budur ki, 1995-ci ildə Bakıda ev alanda təsadüfən Akifin qonşuluğuna düşmüşəm.

Mən istərdim ki, yeniyetmə dövrünün şərikli xatirələrindən söhbət açam. Çünki bu xatirələr yalnız ikimizə aiddir.

Akiflə bütün günü bir yerdə olsaq da, heç vaxt dalaşmazdıq, çünki dalaşmaq və ya söyüşmək onun təbiətinə yad idi. Mən həmişə ehtiyat etmişəm ki, Akif məndən inciyə bilər. Bəzən mütəhərrik xarakterim ehtiyat tədbirlərimi üstələyib. Bir dəfə "Emin bulağı"nda Akif əyilib su içərkən zarafatla onun başını aşağı basdım. O, başını qaldıranda baxışlarındakı məzəmmət məni utandırdı. Yalnız səmimi etiraflarımdan sonra çətinliklə onun könlünü ala bildim.

Uşaq oyunları əsas məşğuliyyətimiz idi. Amma vay o vay idi ki, oyunda bir balaca cıgallıq edəsən, onda Akif oynamaqdan imtina edərdi, onu oyuna qaytarmaq isə mümkün olmazdı. Akif hissələrini ətrafındakılardan gizləməyi bacarardı, ağır təbiətli idi. Çoxlarımız öz intim hissələri barədə boşboğazlıq etdiyi halda, Akifin hətta hansı qızdan xoşu gəldiyini bilmək belə çətin məsələ idi.

Qoyunlanımızın əsas otlaq yeri kəndimizin aşağısındakı çay qırağı idi. Başqa "çoban"lardan (kəndimizdə hər kəs öz qoyun-quzusunun çobanı idi) fərqli olaraq, biz atlarımızı da otarırdıq. İsti düşəndə atlarımızı çayda yuyar, sonra isə "Poçt yolu"na çıxıb ötüşərdik. Əgər mənim atım ötsəydi, öyünməkdən usanmazdım. Yox, Akif qalib çıxsaydı, heç nə deməzdi, yalnız onun baxışlarından oxuyardım: hə, indi necəsən?!

Akifin çox gözəl səsi var. Ancaq o, Allahın verdiyi bu nemətdən istifadə etmədi. Bu səs ona atasından yadigardır.

O, kitabların fanatik vurğunu idi. Həmişə dostumun mütaliə dözümlünə həsəd aparmışam. Əslində bu dözümlü deyil, sonsuz marağın gücüdür.

Akif müəllimin elmi işinin bir hissəsini tərcümə etmək mənə qismət olmuşdur. Elmi işlə tanış olanda bir daha əmin olmuşam ki, dostum zərrə qədər dəyişməmişdir, çünki o, sözü keçən alimlərin əsərlərini təqdir etmək, onları sadəcə təsvir etmək yolunu deyil, elmi tənqid və təhlil yolunu seçmişdir.

Mən Akifdən yalnız bir işdə narazıyam: o, özünə layiq olan yeri tutmaq uğrunda səylər göstərmir. Onu gərək bu yerdə güclə oturdasan.

İstərdim ki, öz ömrünün birinci yarıməsri vicdanla, şərəflə yaşadığı kimi, ikinci yarıməsri də özünəlayiq adla başa vursun.

“Mütərcim” jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

MÜƏLLİMLƏRİN YAXIN DOSTU

Məhəbbət İlyasova,

Binəqədi rayonundakı 267 sayılı orta məktəbin müəllimi

Adətən, şəxsiyyətinə hörmət etdiyin, qayğısını gördüyün, haqqında xoş sözlər demək istədiyin insan barədə yazmağa nədənsə çətinlik çəkirsən. Buna səbəb həmin şəxsin mənəvi böyüklüyü, cəmiyyət arasında nüfuzu, təvazökarlığı, yoldaşlarına qayğısı və ən başlıcası özünəməxsusluğudur.

Önemli yaradıcılıq axtarırları, elmi fəaliyyəti, apardığı tədqiqatların mövzu dairəsinin genişliyi ilə diqqəti cəlb edən, Azərbaycan dilinin nəzəri problemlərindən, tədrisi metodikasından və müəllimlərin iş təcrübəsindən bəhs edən mühazirə və seminarları ilə öyünə biləcəyimiz insan, metodist alim Akif Məmmədov haqqında danışmaq əslində adamdan həm də böyük cəsarət tələb edir.

Ömrünün 50-ci baharını yaşayan, müəllimlər müəllimi, gözəl insan, Bakı Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda dəfələrlə mühazirəsini böyük maraqla dinlədiyim pedaqoji elmlər namizədi Akif Məmmədov, mənə, dünyanın ən bəxtəvər müəllimlərindəndir.

Düşünürəm ki, Akif müəllimin xoşbəxtliyi onun asanlıqla tələbə və şagirdlərinin qəlbinə yol tapması, dilimizin incəliklərini öyrənməsi və həm də öyrətməsidir.

Onun haqqında yazmağı düşünərkən Xaqaninin sözlərini xatırladım:

Xaqani, kim sənə eyləsə cəfa,

Sən ona yaxşılıq eylə daima.

Yaxşılıq eylə bu dünyə əhlinə,

Əgər bilməsə də, qədrini dünyə.

Ululardan gələn bu yaxşılıq Akif müəllimin qəlbində, əməlindədir. O, şəxsi nümunəsi, ömrünün zərrələri ilə dərs dediyi tələbə və şagirdlərinin ömür yoluna nur çiləmiş, mühazirələri, elmi fikirləri ilə müəllimlərin köməyinə çatmışdır.

Mən Akif müəllimin hələ 20 il bundan əvvəl mətbuatda "Etimoloji təhlil linqvistik təhlilin növlərindən biri kimi", "Şagirdlərdə orfoqrafik normaların tarixiliyinə dair təsəvvürlərin formalaşdırılması haqqında" və s. məqalələrini oxuyur, onun zəngin bir adam olduğunu bildirdim.

Elə oldu ki, təkmilləşdirmə kursunda Akif müəllimin məruzəsini dinlədim, mülahizə və təkliflərlə, məni maraqlandıran suallarla ona müraciət etdim, heç bir sualım cavabsız qalmadı. Akif müəllimin dərsləri çox maraqlı keçirdi. Müəllimlər onun gəlişini səbirsizliklə gözləyirdilər. Yenə də suallar verilir, təhlil aparılır, testlərlə bağlı mülahizə və fikirlər söylənilir, mübahisələr aparılır, sonda Akif müəllim məntiqə əsaslanan fikirləri ilə bu mübahisələrə son qoyurdu və hamı onunla razılışırdı.

Metodist alim elmi-metodik kitabları, məqalələri, fundamental tədqiqatları ilə müəllimlərin yaxın dostu və məsləhətçisidir. O, müəllimlərin ixtisas baxımından təkmilləşmələrinə, müasir metodlardan yaradıcılıqla istifadə etmələrinə çəhşir.

İlahidən onun taleyinə yazılan bu yaxşıq, təvazökarlıq, əsl insani keyfiyyətlər illərin yaddaşında unudulmur.

Müqəddəs və şərəfli müəllim ömrünün 50-ci baharını yaşayan Akif müəllimi bu münasibətlə ürəkdən təbrik edir, ona möhkəm sağlamhı, işlərində uğurlar arzulayıram.

“Mütərcim” jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

BİZ ONDAN ÖYRƏNİRİK

*Nizami Hüseynov,
Suraxanı rayonundakı
270 sayılı məktəbin ali
kateqoriyalı baş müəllimi*

O insan xoşbəxtkdir ki, fəaliyyətinin bütün dövründə elmini, biliyini, qəlbini yaşadığı torpağın övladlarının maariflənməsinə, onların hərtərəfli inkişafına həsr etsin, gələcək nəsillərə ömək olsun, işlədiyi müəssisədə, çalışdığı kollektivdə, bir sözlə, xalq içərisində böyük hörmət və ehtiramə layiq olsun, sevilsin.

Bel insanlardan söz düşəndə bütün Azərbaycan pədaqoji aləmində tanınmış alim, dərin düşüncə tərzinə, səlis nitqə, güclü məntiqə malik, orta məktəblərdə dərs deyən Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimlərinin sonsuz rəğbətini qazanmış, "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi" jurnalının şöbə redaktoru, pədaqoji elmlər namizədi Akif Mommədov göz önündə canlanır.

Mənim Akif müəllimlə ilk tanışlığım 1997-ci ilə təsadüf edir. Bakı Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu müəllimlər üçün yerlərdə kurslar təşkil etmişdi. Mən də bu kursda iştirak etmək üçün Suraxanı rayonu 281 saylı məktəbə yollandım. Otağa daxil oldum. Bütün dinləyicilər öz yerlərini tutdular.

Otağa qarabəniz, sadə geyimdə bir şəxs və hamımızın tanıdığı Bəybala müəllim - Bəybala Abbasov daxil oldu. Bəybala müəllim bizimlə salamlaşdıqdan sonra Akif müəllimi təqdim edərək bildirdi ki, Azərbaycan dili fənni üzrə kurs məşğələlərini o aparacaqdır. Elə ilk andan şəxsən məndə Akif müəllimə, onun səmimiyyətinə, davranış mədəniyyətinə, məntiqli nitqinə rəğbət yarandı.

Günlər keçdikcə bu fikrimdə yanılmadığıma əmin oldum. O, hər bir müəllimi maraqlandıran sualları dinləyir, sonra isə özünə xas olan pədaqoji ustalılıqla izah etməyə çalışırdı. Məhz bunun nəticəsi idi ki, az bir müddətdə Akif müəllim kursa gələnlərin hamısında gözəl təəssürat yaratdı. Onun məşğələləri o qədər maraqlı olurdu ki, vaxtın necə keçdiyini bilmirdik. Akif müəllimlə ilk tanışlığımız bax beləcə oldu. İllər keçdi, ancaq mən Akif müəllimlə əlaqəmi kəsmədim. Məni ona bağlayan Akif müəllimin insani keyfiyyətləri, elmi, pədaqoji biliyi və müəllimlik bacarığıdır.

Mən Akif müəllimdən çox şey öyrənmiş, öyrənir və öyrənəcəyəm.

Əziz və hörmətli Akif müəllim, mən Sizi bu yubiley münasibətilə təbrik edir, Sizə yeni-yeni yaradıcıq uğurları arzulayıram.

“Mütərcim” jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

MÜƏLLİMLİK MÜQƏDDƏS PEŞƏDİR

*Ramiz Əkbər,
yazıçı-dramaturq, cərrah-uroloq,
tibb xidməti polkovnik-leytenantı*

Dünyada ən çox hörmət bəslədiyim peşə müəllimlik peşəsidir. Mənim bu qənaətə gəlməyimdə atam Fəzail müəllimin də rolu böyük olub. El-oba içində həmişə müəllimə böyük hörmət edilib. Müəllimə hörmət valideynə hörmət deməkdir. Keçdiyim həyat yolunda müəllimlərimin həmişə

dəstəyini duymuşam. Mənə istər qələm tutmağı, istərsə də cərrah bıçağını tutmağı öyrədən müəllimlərim qarşısında özümü həmişə borclu saymışam. İnsanlara, xəstələrə mehriban münasibəti, cavanla öz övladım, qocayla ağsaqqalım kimi rəftar etməyi mənə müəllimlərim öyrədib. Bütün bunlara görə mən onlara - əziz müəllimlərimə minnətdaram.

Akif müəllim də müqəddəs peşə sahibidir. O, təkcə öz işini gözəl bilən bir mütəxəssis deyil, həm də ömrünü-gününü gənc nəslin düzgün tərbiyə olunması yolunda şam kimi əridən ziyalılarımızdandır. Onunla tanışlığımın ilk günündən bu günə kimi mən onu belə tanımışam - zəhmətkeş, mehriban, səmimi, ən əsası isə yaxın dost. Akif müəllim dilimizin mahir bilicilərindən biri olmaqla yanaşı, insanları, onların fikirlərini, dərd-sərlərini də yaxşı duya bilən, həmişə onlara kömək əlini uzatmağı bacaran bir şəxsiyyətdir.

Deyənlərə görə, insan dünyaya gələndə onun alın yazısı yazılır, orada onun ömrü göstərilir. Mənə elə gəlir ki, insanın hansı peşəyə yiyələncəyi də alın yazısında göstərilir. Xoşbəxt o kəsdir ki, alnında yazılan peşənin sahibi olur. Akif müəllim də, mənə, belə xoşbəxtlərdən biridir. Həmişə səmimi, gülərliz, mehriban olan alim-pedaqoq Akif müəllimə bir həkim kimi cansağlığı diləyir, alnına yazılan peşəni hələ neçə illər bax beləcə, sevilə-sevilə davam etdirməyi, neçə-neçə övladımıza dilimizi sevə-sevə öyrətməyi arzulayıram.

“Mütərcim” jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

NƏ YAXŞI Kİ, VARSINIZ...

Simuzər Əhmədova, Afət Xəlilova,

Bakıdakı 201 sayılı məktəbin müəllimləri

Hörmətli Akif müəllim! Bizim hər birimiz qədərini bizlər üçün ayırdığı bir ömür payını yaşayırıq. Onun bütöv dövrlərində ömür saatımız əqrəbi 30-u, 40-ı, 50-ni, 60-ı və s. vurduqca biz də dönüb ötən illərə nəzər salırıq və bizi tanıyanlardan, bizi sevənlərdən (həm də sevməyənlərdən) nə isə bir söz eşitmək ehtiyacı duyuruq. Qalan illəri də mənalı, daha gözəl yaşamaq naminə. İnsana onun layiq olduğu qiyməti vermək nə qədər çətinmiş, Akif müəllim. İllah da ki o insanın yaşamı müəllim ömrü ola, müəllim ömürləri ilə bağlı ola, ilgili ola.

Müəllim ömrünün yükünü isə yalnız çəkənlər bilir.

Bəzən silkinib çıxmaq istəyirsən o ağır yükün altından. Sonra görürsən ki, yox, o yük sənin, əzizləyə-əzizləyə kürəyinə şələlədiyin övlad yükü kimi şirin bir şeydir. Övlad yükündən də azad olmaq mümkün deyil. Onu yalnız bölüşmək olar. Onu yalnız yüngülləşdirmək olar. Bax, bu məqamda Siz yada düşürsünüz, təmənnəsiz yaxşılıqlarla ürəkləri sevindirən, xeyirxah əməllərlə mənəviyyatını dolduran, doyuran Akif müəllim.

Nə yaxşı ki, varsınız. Tədris prosesində - bu sonsuz, bu dubsiz ümmanda boğularkən səsimizə səs verdiyinizə görə, biliyinizi, savadınızı Hatəm səxavətiylə paylaşdığınıza görə var olun, Akif qardaş!

Alimlər çox vaxt əlçatmaz olurlar. Siz isə bizə çox yaxın, doğma və munissiniz. Bax bu səbəbdən Sizə qardaş dedik. Bu haqqı bizə verdiyinizə görə sağ olun. Həssas ürəyinizə, mehriban münasibətinizə, sadə davranışınıza görə sağ olun. Elə bilirsiniz bu zəmanədə, ayların, günlərin ehtiyac dolu bu çağlarında hər alimə yaxınlaşmaq, ondan təmənnəsiz bilik əldə etmək mümkündür? Yox, qardaş, yox. İndi gözəl mənəvi-İnsani sifətləri qoruyub saxlayanlar o qədər də çox deyil. Siz yox olmayanlardan və elə bu səbəbdən də artıq ciddi və təvazökar təbiətinizlə, dərin və dəyərli biliyinizlə Sizdən məsləhət və elm uman sadə adamların güvənc yerinə çevrilməyinizlə bir əzəmət şəfəqinə bürünməkdəsiniz.

Deyərlər, dərin çaylar sakit axar. Bu sakit axarınızdan qalmaqasınız, qardaş.

“Mütərcim” jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003

HALALLIQ

Fariz Çobanoğlu

"Daş üstündə bitən çiçək" məqaləsindən,

Akif Məmmədovla tanışlığımın əsası 1987 - 1988-ci illərə təsadüf edir. Onda Akif müəllim Mərdəkan qəsəbəsindəki orta məktəbdə müəllim işləyirdi. Qardaşım oğlu Anarla kənddən şəhərə yenidən gəldiyim vaxtlar idi. Mən V.İ.Lenin adına APİ-nin (indiki ADPU) birinci kursunda, Anar isə Akif müəllimin dərslərini orta məktəbdə oxuyurdu. Açıq deyim ki, şəhərə heç cürə uyuşma bilmir, kəndin ab-havasını, ata-ana nəvazişini bir an da olsun yaddan çıxarmırdıq. Anar mənəndən xeyli kiçik olsa da, eyni hissləri ikimizdə keçirirdik. Bəzən lap qəti qərar qəbul edib birdəfəlik kəndə dönmək istəsək də, niyyətimiz hasil olmurdu. Çünki bizdən böyük təhsil yarımcı qoymağa imkan vermirdilər. Anar uşaq olduğundan onu nəzarətsiz buraxmır, özüm məktəbə aparıb Akif müəllimə təhvil verirdim. Akif müəllim də həddindən artıq həssas idi. Üzgözümədən həsrətli olduğumuzu tez-cənə duyar və bizi əməlli-başlı təhər-töhmət eləyirdi, bir növ bizə qayğı göstərirdi. Biz də bu böyük şəhərdə özümüzü tənha hiss etməz, bir müddət keçirdiyimiz sıxıntıdan azad olar, qəribliyimizi unudardıq. O zaman hardan bilirdik ki, gələcəkdə bizi doğma kəndi, eli, obanı əbədi itirmək təhlükəsi gözləyir. Heç onu da bilməzdim ki, nə vaxtsa Akif müəllim haqqında beş-üç kəlmə yazmaq qismətim olar. Əlbəttə, o illər indi arxada qalıb. Həmin illərin ağrı-acıları, özünəməxsus çətinlikləri də. Amma Akif müəllimin qayğıkeşliyi, səmimiyyəti, hər dəfə bizi görəndə mənəvi güc-qüvvət verməsi o illərdən qalan kövrək bir xatirə kimi bu gün də bizimlədir. Onu da deyim ki, bu yaxınlarda Akif müəllimlə yenidən görüşə bildik. Sən demə, "ötən günə gün çatmaz, calasan günü günə". Həmin gün ömür çarxımız geri döndü. Bir az gəncləşdik, bir az da kövrəldik, ötən illərin sərin mehi üstümüzə əsib həzin bir layla çalırmış kimi, bir alim, bir ürfan sahibinin ömür yolunun vərəqlərini də səhifələdi.

Akif Güləli oğlu Məmmədov 1953-cü ilin 17 mayında Lerikdə kəndli ailədə doğulub. Atası kolxozçu, anası da evdar qadın olub. 1960-cı illərin əvvəllərinə təsadüf edən ərzaq qıtlığı illərində onsuz da çətin güzaran keçirən ailənin maddi vəziyyəti bir az da çətinləşib. Ailədə yeddi övlad böyüdən Güləli kişi və Bacıxanım ana gərgin əmək sayəsində tərbiyə etdikləri övladlarının qayğısını çəkməklə yanaşı, uşaqlarının yüksək mənəvi-əxlaqi tərbiyə görməsində, xüsusən onların elmə, təhsilə yiyələnməsində, dünyagörüşlərinin formalaşmasında nümunə ola biləcək ləyaqətli valideyn borcunu da şərəflə ödəyiblər.

Bu yerdə Akif müəllimin söhbətimiz zamanı dediyi bir fikri yadıma düşür. "İndi ali təhsilli valideynlər övladlarını savadsız bir kəndli kimi də tərbiyə etməyi bacarmırlar". Bu fikir elə-belə, təsadüfi dilə gələn ifadə deyil. Akif müəllim tədqiqatçı alimdir, yüzlərlə elmi-publisistik məqalələrin müəllifidir, dilçidir, pedaqoqdur. Təkcə onun müəllimlik təcrübəsi bəs edir ki, bu fikrin elmi əsasının dəqiq analizini versin.

Zəhmətkeş ailədə böyüyən, valideyninin alın təri, qabarlı əllərinin zəhməti ilə boya-başa çatan hər bir övlad həyata hərtərəfli - istər mənəvi, istərsə də fiziki cəhətdən hazır olur, kamil bir şəxsiyyət kimi formalaşmağa bilər. Çünki övlad əslində bir mənəvi keyfiyyət tanıyır - halallıq. Tərbiyənin özündə halallıq olanda övlad ikinci bir yol seçmə bilmir. Akifin atası Güləli kişinin vaxtilə hərdən bir ona: "Gəlib dərslərində oturmağam", - deməsi bəs edərmiş ki, Akif il boyu dərslər əlaçısı olsun. Bunu Akif müəllim özü daha yaxşı deyir: "Atam hər dəfə deyəndə ki, gəlib dərslər qulaq asacağam, ciddi qorxu keçirirdim. Bu qorxu uzun müddət dərslər hazırlıq işimdə də görünürdü. İnstitutda oxuyanda da bir dəfə belə dedim. Dedim ki, daha gəlsən də, gəlməsən də, yaxşı oxuyacağam, artıq buna öyrəşmişəm".

Yeri gəlmişkən qeyd edim ki, Güləli kişi aqıl bir el adamı olmaqla yanaşı, həm də gözəl və mələhətli bir səsə malik imiş. Xanəndə kimi tanınmasa da, ondakı ilahi səsin varlığını çoxları bilir. Övladlarından Akifi xarakterinə, xasiyyətinə, qeyri-adi düşüncə tərzinə görə və bir də özünün dediyi kimi, "qəribliyinə" görə daha çox istəyir.

Həqiqi müəllim adını daşıyan zayalı , ümumiyyətlə, ləyaqəti, şəxsiyyəti, məni olan hər bir insan hörmət və ehtirama layiqdir. Akıf müəllim harda işləməsindən, hansı təhsil ocağında çalışmasından asılı olmayaraq, sevilib və səsi-sorağı da onu tanıyanlara həmişə mənəvi ucalıq gətirib. Müəllim kimi fəaliyyət göstərdiyi illərdə nə qədər çətin olsa belə, elmi axtarışlarını, dilçiliklə bağlı tədqiqat işlərini də dayandırmayıb.

İndi Akif müəllim ömrünün 50-ci baharını yaşayır. Bu bahar torpağa hərarət, insanlara yeni nəfəs, yeni ruh gətirir. Bu baharın gəlişini kökü münbit torpaqlarda olan çiçəklərdən, otlardan daha çox, daş üstündə bitən çiçəklər alqışlayır.

“Kredo” qəzeti, 26 aprel 2003-cü il

ƏZİZ MÜƏLLİMİM AKİF MƏMMƏDOVA

Qayğılar,xəyallar aləmindəsən,
Baxışında təmkin, gözlərinde nur.
Sabaha açılan fikirlərinde
Ana dilimizin saflığı durur.

Müəllim ömrünün vərəqlərinə
Hər insan gününün qiyməti düşüb.
Dünyanın bixəbər xoşbəxtlərinə
Sizə şagird olmaq qisməti düşüb.

Uzanan yolların dolaylarında
Neçə deyilməyən sözün qalıbdı.
Zəhmət zirvəsinin qalxanlarında
Vüqarlı surətin hey ucalıbdı.

Gözlərinin nurundan
Neçə-neşə insanın
Qaranlıq dünyasına
Al şəfəqlər süzüldü.

Səsinin ahəngindən
Dolaşmaq sualların
Açılmayan kələfi
Öz-özünə süzüldü.

Sənin məharətinlə
Müəllimlik sənəti
Sənətlərin içində
Ən yüksəyə düzüldü.

Tamara Nəsibova,
Bakı şəhəri,66 sayılı məktəbin müəllimi

“Mütərcim” jurnalının xüsusi buraxılışı, may 2003